

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tina Bolta

**Zadovoljstvo s spolnostjo ob uporabi drog in alkohola
pri ljubljanskih srednješolcih**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tina Bolta

Mentor: red. prof. dr. Ivan Bernik
Somentorica: izr. prof. dr. Valentina Hlebec

**Zadovoljstvo s spolnostjo ob uporabi drog in alkohola
pri ljubljanskih srednješolcih**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

ZAHVALA

*Najprej se moram zahvaliti mami in očiju,
ker sta me bodrila in bila vedno potrpežljiva,
pa tudi zato, ker sta moj življenjski vzgled.*

Hvala za vso vajino podporo!

*Uroš, hvala tudi tebi,
ker si verjel vame, ko še sama nisem verjela vase,
in me spodbujal od prve črke do zadnje pike!*

*Hvala dr. Ivanu Berniku in dr. Valentini Hlebec
za vse nasvete in pomoč pri pisanju in ustvarjanju!*

Zadovoljstvo s spolnostjo ob uporabi drog in alkohola pri ljubljanskih srednješolcih

Diplomska naloga se loteva tematike spolnosti v adolescenci, pomena zadovoljstva v spolnosti in povezanosti drog in alkohola z zadovoljstvom v spolnosti. Na prvih straneh poizkušam osvetliti pomembnost in posebnost spolnosti adolescentov, nato sledi še sistematični pregled teoretičnih perspektiv spolnosti adolescentov in nekaj kritik teorij. Razložiti poizkušam kompleksnost zadovoljstva s spolnostjo in predstavim različne pristope k raziskovanju le-tega. Predstavim tudi vpliv alkohola in različnih drog na spolne odnose ter slovensko in ameriško raziskavo o uporabi drog in alkohola pri spolnosti v adolescenci. Empirični del naloge temelji na raziskavi Mladina in AIDS, v kateri sem lahko pridobila natančne podatke le za prvi spolni odnos adolescentov. V tem delu poizkušam z metodo sekundarne analize dokazati povezavo med zadovoljstvom s spolnostjo in drogami ter alkoholom, prav tako pa preverjam tudi vpliv oblike spolne zveze in spola na povezanost zadovoljstva s spolnostjo z drogami in alkoholom. V zaključku razmišljam o razlogih, zakaj so se ali pa se niso te povezanosti potrdile.

Ključne besede: zadovoljstvo s spolnostjo, adolescenti, droge in alkohol, prvi spolni odnos.

Sexual satisfaction while using drugs and alcohol with Ljubljana's secondary school population

This thesis addresses sexuality in adolescence, the meaning of sexual satisfaction and the relationship between drugs, alcohol and sexual satisfaction. The first pages highlight the importance and specificity of sexuality of adolescents, which is then followed by a systematic review of the theoretical perspectives of adolescents' sexuality and some criticism of theories. Further-on, the thesis explains the complexity of sexual satisfaction and introduces different research approaches for sexual satisfaction. Following, there is a presentation of the influence of alcohol and various drugs on sexual relations and a Slovenian and an American research on drug and alcohol use in adolescents' sexuality. The empirical part of the paper is based on a survey "Mladina in AIDS" from which I was able to obtain data for the first sexual intercourse of adolescent responders. In this section, I use the method of secondary analysis to demonstrate the link between satisfaction with sex to drugs and alcohol, as well as exploring the influence of forms of sexual relationships and gender in relation to satisfaction with sex to drugs and alcohol. In the conclusion part of the thesis, I try to explain and explore the reasons for confirming or invalidating my hypotheses.

Key words: sexual satisfaction, adolescents, drugs and alcohol, first sexual intercourse.

Kazalo

1	Uvod	7
2	Spolnost in adolescenca.....	9
3	Pristopi k raziskovanju spolnosti.....	11
3.1	Esencialistične teorije spolnosti.....	11
3.1.1	Evolucionistične teorije spolnosti.....	11
3.1.2	Psihoseksualne teorije spolnosti	12
3.1.3	Erikson in identiteta adolescentov	13
3.2	Socialno konstrukcionistične teorije spolnosti.....	14
3.2.1	Invencionistični pogled na adolescenco in spolnost.....	14
3.2.2	Pristop spolne socializacije – učiti se spolnosti.....	15
3.2.3	Teorija spolnih scenarijev.....	16
3.3	Teorija izbire.....	17
3.4	Teorija družbenih mrež – spolna diada.....	19
4	Zadovoljstvo s spolnostjo	20
5	Vpliv alkohola in različnih drog na spolnost.....	25
5.1	Raziskava Razširjenost drog med srednješolci v Ljubljani v letu 1992	27
5.2	Raziskava Kaiser family foundation – Poznavanje in pogledi mladostnikov na spolno zdravje: nacionalna raziskava med adolescenti in mladimi odraslimi	28
6	Analiza povezanosti zadovoljstva s spolnostjo in uporabe drog in alkohola v raziskavi Mladina in AIDS	31
6.1	Hipoteze	31
6.2	Problem in cilj analize	33
6.3	Operacionalizacija.....	33
6.4	Opis vzorca	34
6.5	Opis statistične metode	35

6.6	Predstavitev in interpretacija rezultatov.....	36
6.6.1	Prva hipoteza: Spolnost je pri tistih, ki so pod vplivom drog ali alkohola, bolj zadovoljujoča kot pri tistih, ki niso pod vplivom drog ali alkohola.....	38
6.6.2	Druga hipoteza: Zadovoljstvo s spolnostjo je v stalnem partnerstvu večje pod vplivom drog ali alkohola.....	40
6.6.3	Tretja hipoteza: Zadovoljstvo s spolnostjo je v priložnostnem partnerstvu večje pod vplivom drog ali alkohola.	41
6.6.4	Četrta hipoteza: Droge ali alkohol vplivajo na razlike z zadovoljstvom s spolnostjo pri moških in ženskah.	42
7	Zaključki.....	44
8	Literatura	47
	Priloga A: SPSS tabele	50
	Priloga B: Anketna vprašanja.....	57

1 Uvod

Spolnost v družbenem kontekstu pomeni komunikacijo, način interakcije, izražanje sebe kot posameznika, zadovoljitev lastnih potreb in potreb drugih. V obdobju adolescence pride do fizičnega in psihičnega spolnega prebujenja, zato se mi zdi to obdobje najbolj kritično in najpomembnejše za raziskovanje. Odločitve, ki jih posameznik sprejme v tem obdobju, lahko pomembno vplivajo na spolno življenje v vseh kasnejših obdobjih. Vendar pa menim da, če pojmoslovljoma spolnost in adolescenca, dodamo še droge in alkohol, si marsikdo ne želi iskanja povezav med njimi. Kot sociologinja so me pritegnili ravno zato, ker so očitno močno povezani, to povezanost na primer opisujeta sledeča citata iz tednika Mladina.

Sedemnajstletnik Jan je prepričan, da je za uspešno pecanje najpomembnejša dobršna merica poguma, najlažje pa ga je menda pridobiti s kakršno koli omamno substanco, ki požene kri po žilah in dvigne samozavest: »Seveda je lažje zapeljati punco, če prej pokadiš travico ali popiješ kakšno pivo. Ampak zdi se mi, da ima pri tem vsaka generacija več svobode. Klasično zapeljevanje z rožicami in s svečami se itak več ne dogaja. Vsaj v moji generaciji ne« (Jud 2001).

Novopečeni študent ekonomije, iz preventivnih razlogov mu recimo Tomaž, je po dolgoletnem stažu vedno pridnega fantka v kratkem času izživel vse tiste prijetne nevarnosti, pred katerimi nas vsak dan svarijo "pametnejši". »Kakšno leto nazaj sem pokadil precej hašiša, zdaj me droga ne zanima več. Vsaka stvar postane prej ali slej dolgočasna. Ni dobro, da se prenaješ vsega naenkrat. Sicer pa je seks po pokajeni travi preverjeno boljši od 'navadnega' seksa. Pri predigri se ti čas ustavi, toda dejanja še kar tečejo ... Ti si mojster vseh fantazij! Res dober občutek sproščenosti« (Jud 2001).

Raziskave, ki so jih na področju spolnosti opravljali biologi in psihologi, so se večinoma osredotočale na spolno vedenje kot fenomen na individualni ravni, vendar te raziskave v najboljšem primeru razložijo le majhen del celotne slike. Človeško spolno vedenje je – v nasprotju z nekaterimi živalskimi vrstami, ki so genetsko programirane, da se ob pravem času razmnožujejo – le delno determinirano z genetiko. Posameznikova socializacija v določeno kulturo, interakcija s spolnimi partnerji in družbeno določene omejitve postanejo zelo pomembni pri determiniranju spolnega delovanja. Čeprav je morda opažanje, da na posameznikovo spolno vedenje vpliva

družbeno okolje, zelo očitno, pa je v raziskovanju človeškega spolnega vedenja vpliv družbenih procesov še precej neraziskan. Pomembna je tudi specifičnost odnosa, kjer gre za pogajanje, sklepanje kompromisov, tekmovanje in sodelovanje (Laumann in drugi 2000, 3-5).

V svoji diplomski nalogi bom najprej predstavila različne vidike in teorije predvsem spolnosti mladostnikov. Sledila bo razčlenitev pojma zadovoljstva in nekaj ugotovitev različnih raziskav s področja zadovoljstva s spolnostjo. Zatem se bom lotila tematike drog in alkohola in poizkusila prikazati kako vplivajo na spolnost in medsebojna razmerja. Predstavila bom tudi nekaj raziskav s področja spolnosti mladih in vpliva alkohola in drog na njihovo vedenje. Tvegano vedenje v spolnosti je namreč problematično pod vplivom različnih substanc, saj v takšnih situacijah mnogi pozabijo na zaščito ali pa se vedejo kako drugače nevarne same sebi. V drugem delu diplomske naloge pa bom poizkusila s pomočjo raziskave Mladina in AIDS povezati vse te pojme in ugotoviti ali dejansko droge in alkohol vplivajo na zadovoljstvo s spolnostjo.

2 Spolnost in adolescenca

Z začetkom pubertete, ko se v telesu pričnejo hormonske in razvojne spremembe, sovpada obdobje, ko posameznik prične kazati interes za spolnost, pa naj je to zgolj nedolžna radovednost ali prebujanje spolnih občutkov. Telesne spremembe, ki se pričnejo v začetku pubertete, ko posameznik fizično spolno dozori, povzročijo celoten val sprememb tudi na drugih področjih. Vendar hormoni in telesni razvoj niso edini krivec za spolno prebujanje adolescentov. Definicija adolescence je sledeča: "Adolescenca je razvojno obdobje pri človeku med otroštvom in odraslostjo, ki se prične z nastopom pubertete in konča z vstopom v odraslost. Gre za relativno novejši fenomen, ki se pojavi ob koncu 19. stoletja v industrijskih družbah, kjer je obdobje pred odraslostjo podaljšano do konca pubertete ali celo v zgodnja dvajseta leta" (Johnson 2000, 5).

V zahodnih družbah obstaja jasna povezanost med znaki pubertetnega razvoja in pričetki spolnih aktivnosti, vendar obstajajo razlike med subkulturami in socialnimi skupinami, prav tako so razlike opazne po časovnih obdobjih in po spolu (Moore in Rosenthal 2006, 89-90).

Adolescenti so pomembna skupina pri raziskovanju spolnega vedenja, saj začetki spolnih karier vplivajo na njihovo kasnejše oblikovanje. Odraslim pa je tudi precej težko razmišljati o tem, da njihovi najstniki, ki so se še pred kratkim igrali s punčkami in avtomobilčki, vstopajo v svet spolnosti, svet odraslih – "Ob izidu Kinseyjevih poročil se je širša javnost zbala, da bo javna debata o spolnosti sprožila val mladostniške, nekonvencionalne in izvenzakonske spolnosti" (Schwartz in Rutter 2000, 165). Nekateri psihologi pa so opazili, da je prisotnost spolno zrelega mladostnika v domu povzročila pri starših negativno naravnost do le-tega, v določenih primerih pa tudi depresivnost (Steinberg v Schwartz in Rutter 2000, 167).

Edinstvenost obdobja adolescence je v tem, da posamezniki dosežejo spolno zrelost, ne pa tudi družbene. Schwartz in Rutter (2000, 166) kot primer navedeta sobo dvanajstletne deklice, ki zgleda kot osemnajstletnica. Čeprav ima dekleta v sobi še vedno plišaste živali, plakate in hišico za punčke, se vsaj delno – če že ne v celoti – zaveda, da ima lastnosti, ki so privlačne nasprotnemu spolu, in morda bi te svoje lastnosti želela tudi preizkusiti. V katerem drugem zgodovinskem obdobju bi se spolno zrel adolescent že poročil, zapustil gospodinjstvo in bil spolno aktiven, tako pa adolescenti podaljšujejo

selitev iz domačega okolja na vedno kasnejše obdobje, hkrati pa pogosto živijo kot odrasli.

V sodobnih družbah imajo lahko mladi zaradi pomanjkanja družbeno sprejemljivih načinov soočanja z romantičnim in spolnim poželenjem kar precej težav. Odraščanje, razvoj spolnih čutov in začetek spolnega življenja so lahko razlogi za hude napetosti med starši in njihovimi potomci. Mladi pogosto zamerijo staršem njihovo vmešavanje ali celo omejevanje, starši pa tudi uporništva ne prenašajo najbolje in tako prihaja do pogostih dolgotrajnih konfliktov. Nadzor poizkušajo uveljavljati na različne načine, kot opišeta Schwartz in Rutter (2000, 167): "/.../starši imajo občutek, da morajo otroci, ki živijo 'pod njihovo streho', upoštevati tako praktična kot tudi moralna hišna pravila." Starševska sicer dobronamerna skrb lahko adolescentu povzroči občutek, da je kršena njegova osnovna pravica do odločanja o življenju po svojih željah in presoji. V nekaterih primerih lahko adolescenti spoštujejo pravila in navodila, ki so jim jih postavili starši ali kakšna druga institucija, in se spolnosti izogibajo ali jo prestavijo v kasnejše obdobje. Schwartz in Rutter izpostavita še dejstvo, da v nekaterih primerih pride do tekmovanja staršev z otroki, saj naj bi nekateri starši ob spolno prebujajočih se adolescentih "žalovali za svojo izgubljeno mladostjo" (2000, 167-168).

Vendar pa starši niso edini vir pravil, navodil ali informacij o spolnosti. Mediji adolescentom vsilijo idealne predstave o telesni podobi, načinu vedenja, nove vrednote in še marsikaj. Telesna podoba, ki je tesno povezana s spolnostjo, saj gre za fizično predstavitev posameznika, je ravno v najbolj kritičnem obdobju, to je obdobju adolescence, izpostavljena velikim spremembam in zato pri dekletih običajno zelo negativna. Kot izpostavi Kuharjeva (2004, 88) "je za adolescentke še posebej težavno, da bi se uprle predstavam o idealni ženskosti, saj so šele v obdobju učenja, kaj pomeni biti ženska." Ženskost ali moškost izražamo tudi skozi spolnost, ko sprejmemo identiteto oziroma vloge.

V obdobju adolescence pride do zamenjave pomembnosti vlog staršev in postanejo pomembnejši vpliv sovrstniki. Moore in Rosenthal (2004, 105) sta v svoji raziskavi med adolescenti starimi 17-20 let ugotovili, da se 69% spolno aktivnih mladostnikov z različnimi vprašanji o spolnosti najprej obrne k svojim prijateljem, le 33% k svojim materam in 15% očetom. Največji del svojega znanja in informacij o spolnosti je 61%

adolescentov dobilo prek informacij prijateljev in le redki so o spolnosti izvedeli prek staršev.

V naslednjem sklopu svoje diplomske naloge bom pregledala nekaj pristopov k raziskovanju spolnosti in teoretičnih pregledov te tematike.

3 Pristopi k raziskovanju spolnosti

Moore in Rosenthal trdita (2006, 37-38), da je ena najosnovnejših vsebin razvoja človeške zgodovine potreba po parjenju, in vendar biološke razlage spolnega nagona, spolnega razvoja in razhajanj v spolnosti niso dovolj za razumevanje omejitev zdravorazumskih in raziskovalnih ugotovitev. Posledično sta se razvili dve večji skupini teoretskih pogledov na to tematiko – esencialistične in socialno konstrukcionistične teorije. Omenila bi morda tudi poizkuse združitve obeh pristopov. Predstavila bom nekaj teoretičnih pristopov iz obeh skupin, pa tudi teorijo izbire in teorijo družbenih mrež.

3.1 Esencialistične teorije spolnosti

Raziskovanja spolnosti v okviru esencialističnih teorij se lotijo različni pristopi: biološki, evolucijski, genetski, psihološki, sociobiološki in drugi. Naslanjajo se predvsem na dejstvo, da se razvoj prične kot notranji proces, okolje pa ima na le-tega zgolj sekundarni učinek. Poudarjajo ključne vloge genetike, hormonov, anatomije in drugih bioloških funkcij, ki determinirajo naše vedenje. Razlike med spoloma so posledica reproduktivnih in drugih bioloških razlik

3.1.1 Evolucionistične teorije spolnosti

Evolucionistične teorije predvidevajo, da je osnova vsemu spolnemu vedenju preživetje vrste in ne užitek posameznika. Prevladujoče oblike spolnega vedenja so se razvile in obdržale predvsem zato, ker so reproduktivno uspešne. Takšna vedenjska strategija oblikuje tudi naše navade in odnos do spolnosti. Teorija izhaja iz Darwinove teorije evolucije in spolne selekcije in predlaga, da pri partnerju iščemo točno določene zaželene lastnosti za reprodukcijo, ki so jih potrebovali že naši pradedni predniki, saj se evolucijski proces odvija zelo počasi (Moore in Rosenthal 2006, 39).

Še en pomemben dejavnik, ki vpliva na spolno selekcijo je t.i. starševsko vlaganje¹ oziroma trud, da potomci dosežejo spolno zrelost. Trivers (v Moore in Rosenthal 2006, 39-40) trdi, da bodo ženske izbirale svoje spolne partnerje na podlagi "dobrih" genov in po njihovi sposobnosti zagotavljanja varnosti potomcem v času odraščanja. Moški pa iščejo partnerke, ki jim bodo dale večje število kakovostnih potomcev, in jim nudile čim več starševskega vlaganja.

Buss in Schmitt sta razvila teorijo spolne strategije, ki predpostavlja, da zaradi bioloških omejitev pri razmnoževanju pri ženskah, moški lahko svoj reproduktivni uspeh maksimizirajo z več partnericami, saj s tem povečajo možnost, da se njihovi geni prenesejo naprej. Ženska pa išče najbolj kvalitetnega partnerja, ki bo ostal ob njej in potomcih čim dlje časa in zagotovil varnost in nego le-tem (Moore in Rosenthal 2006, 40).

Evolucionistične teorije uspešno razložijo veliko razlik v vedenju med moškimi in ženskami (moška nezvestoba, odločanje za priložnostne spolne odnose), veliko manj uspešno pa razložijo razlike znotraj spola (predvsem zanimanje za isti spol, pa tudi žensko nezvestobo), niti ne upoštevajo kulturnih razlik pri pojmovanju kaj je privlačno in kaj zaželeno. Predvsem pa je ta teorija pomembna, ker nas opominja, da naša spolnost ni povsem zavestno kontrolirana, ampak je spolnost lahko tudi pod vplivom prvinskih nagonov (Moore in Rosenthal 2006, 41).

Morda na podlagi evolucionističnih teorij bolje razumemo prebujenje prvinskih nagonov pri adolescentih in obrazložimo njihovo nenavadno vedenje in soočanje z lastnim spolnim prebujenjem.

3.1.2 Psihoseksualne teorije spolnosti

Najpomembnejši teoretiki psihoanalize – Sigmund Freud, Anna Freud in Peter Blos – so označili obdobje adolescence kot psihološko zelo zahtevno zaradi pojava spolnih nagonov, sočasno se tudi fizično razvijejo lastnosti, ki lahko uresničijo spolne želje in fantazije, kar pa lahko vodi v konflikt z družbenimi in ponotranjenimi tabuji. Freud je glede spolnosti postavil tri pomembne ideje. Prva je predpostavka, da so vsa vedenja, misli in čustva motivirana s strani bioloških potreb ali nagonov, ki so večinoma nezavedna. Spolni nagon oziroma libido je več kot samo želja po spolnih odnosih, gre tudi za potrebo po bližini in navezovanju stika z drugimi. Freud nadaljuje z idejo

¹ "Parental investment"

nezavednega, ki olajša razumevanje, zakaj se občasno vedemo v nasprotju s svojimi prepričanji in logiko (predvsem je koncept nezavednega pomemben za razumevanje spolne privlačnosti, prepričanja in vedenja, ki občasno nasprotujejo racionalnemu razumevanju). Za konec pa še predpostavka, da se človek psihološko razvije skozi serijo psihoseksualnih stopenj (Moore in Rosenthal 2006, 41-42).

Anna Freud je nadaljevala očetovo delo, predvsem pa se je posvetila razvoju adolescentov. Predpostavila je, da prehod iz otroštva v adolescenco ne more miniti mirno, ampak ga vedno spremljajo konflikti med spolnimi nagoni in ponovno prebujenim infantilnim nezavednim (Moore in Rosenthal 2006, 42).

Blos adolescenco opisuje kot drugi individuacijski proces, ko mora adolescent pretrgati čustvene vezi s starši in prepoznati nujno po zadovoljitvi čustvenih in spolnih potreb zunaj družine. Ta proces spremljajo občutki izolacije, osamljenosti in zmedenosti in tako sta posledično konflikt in nihanje čustev neizogibna. Zaljubljenost in romanticizem sta nujna za ustvarjanje novih razmerij stran od družine (Moore in Rosenthal 2006, 42-43).

V psihoseksualni teoriji predstavlja adolescenca obdobje konflikta med otročjim nezavednim in vstopom v svet spolnosti. Sposobnost reševanja tega konflikta in prenos nezavednega v zavedno lahko postopoma vodi v odraslost moškega in ženske, ki prevzameta vsak svojo vlogo v družbi.

3.1.3 Erikson in identiteta adolescentov

Eriksonov koncept oblikovanja identitete² je v osnovi determiniran z anatomijo, vendar že dopušča vpliv kulturnih dejavnikov. Predvideva, da psihološki razvoj poteka skozi različne stopnje v celotnem življenjskem obdobju, kjer na vsako stopnjo vpliva kriza ali konflikt, ki ju je potrebno razrešiti. Glavna naloga adolescence pa je oblikovanje skladnega zavedanja identitete. Eden najpomembnejših vidikov oblikovanja identitete je primeren odnos do lastnega telesa in spolnosti, drugi so še na primer izbira poklica, vzpostavitev vrednotnega sistema in oblikovanje novega odnosa z družino in prijatelji. Spolnost pri adolescentih vidi kot iskanje in definiranje samega sebe in ne toliko kot vzpostavitev intimnosti. Če je adolescent prisiljen v prezgodnjo zavezanost (zakonski zvezi, otroku ipd.), obstaja nevarnost, da se njegov osebni razvoj ne bo nadaljeval pravilno (Moore in Rosenthal 2006, 43-44).

² Identity formation

Kritiki Eriksonovega modela razvoja adolescentov opozarjajo na njegovo razlikovanje po spolu in predpostavko, da je univerzalni cilj zrele spolnosti heteroseksualnost, pa tudi, da je njegova teorija aplikativna le na ozek krog adolescentov z določenimi prednostmi, ki jim jih omogoča njihov stan, kulturno okolje in inteligenca (Moore in Rosenthal 2006, 44-45).

3.2 Socialno konstrukcionistične teorije spolnosti

Socialno konstrukcionistične teorije so osnovane na "predpostavki, da je realnost družbeno konstruirana" (DeLamater in Hyde v Moore in Rosenthal 2006, 38). Biologija sama po sebi ne pomeni nič, saj jo osmislimo šele z diskurzom, uporabo jezika in drugih kulturnih dejavnikov. Spolne navade, vrednote in pričakovanja se v določeni kulturi prenesejo prek učenja in vzgleda. Ker se jezik razlikuje med kulturami, lahko pričakujemo posledično razlikovanje kultur. Michel Foucault je najslavnejši teoretik, ki je socialno konstrukcionistične teorije povezal s spolnostjo in jo definiral kot družbeni konstrukt (Moore in Rosenthal 2006, 46).

3.2.1 Invencionistični pogled na adolescenco in spolnost

Pripadniki invencionistične perspektive se sprašujejo ali je obdobje adolescence res nujno povezano s konflikti, krizo in stresom. Hall (v Moore in Rosenthal 2006, 47) prebujenje spolnih impulzov, telesne spremembe in povečano zavedanje sebe in družbe povezuje s težkim, zmedenim obdobjem adolescence, vendar so določene antropološke raziskave dokazale, da lahko puberteta mine tudi povsem mirno, brez konflikta. Lapsley in drugi (v Moore in Rosenthal 2006, 47) trdijo, da stres ni nujno povezan z biološkimi spremembami. Adolescenca je, kot sem že omenila, relativno nov pojav, ki so ga omogočili ekonomski in socialni pogoji (zakoni o otroškem delu, obvezno šolanje do določene starosti, prepoved spolnega izkoriščanja otrok itd.). Navidezno so te pogoji prednost pri doseganju odraslosti, vendar postavijo adolescenta v položaj statusne deprivacije. Pri adolescenci ne gre namreč za prehod k novim vlogam, temveč za izključitev iz starih vlog. Invencionistični pogled tako vidi podaljšanje obdobja adolescence kot kulturno impozicijo in ne kot razvojno nujnost (Moore in Rosenthal 2006, 47-48).

3.2.2 Pristop spolne socializacije – učiti se spolnosti

Teoretiki te perspektive s pomočjo načel učenja poizkušajo razložiti zakaj prihaja do različnega načina vplivanja biologije v različnih okoljih.

Lerner in Spanier (v Moore in Rosenthal 2006, 48-51) sta predstavila pet vidikov razvoja, ki so sestavni del spolne socializacije, in so različno podvrženi vplivom vzgoje oziroma oskrbe: razvoj preferenc glede spolnega objekta, razvoj spolne identitete, razvoj spolnih vlog, pridobitev spolnih spretnosti, znanj in vrednot ter razvoj nagnjenosti k spolnemu vedenju.

- Pri prvem vidiku gre za izbiro spola, ki postane fokus spolnega zanimanja. Za večino je to pripadnik nasprotnega spola, vendar je pogosto ta oseba tudi istega spola, v nekaterih primerih pa posameznik v različnih obdobjih svoje zanimanje spreminja.
- Določitev lastne spolne identitete se začne z anatomskimi lastnostmi, vendar se to zavedanje oblikuje šele sčasoma z razvojem in interakcijo z drugimi pripadniki istega spola. Lahko pa pride tudi do diskrepance med občutki in fizičnimi lastnostmi, vendar se to običajno pojavi šele v kasnejših obdobjih razvoja in posamezniki lahko doživijo krizo identitete. Med adolescenti je pogostejši občutek zavračanja določenih pričakovanj povezanih z njihovo spolno identiteto.
- Razvoj spolnih vlog pomeni učenje moškosti oziroma ženskosti v različnih družbenih in kulturnih okoliščinah, učenje tradicionalno ženskih (emocionalnost, toplina, ekspresivnost itd.) in tradicionalno moških (neodvisnost, samozadostnost, tekmovalnost itd.) vlog. Razvoj spolnih vlog se vsaj delno dogodi skozi socializacijo, ki spodbuja in nagrajuje ali zatira in kaznuje določene vrste vedenja in mišljenja. Zakoreninjenost tradicionalnih spolnih vlog pa je odvisna od rigidnosti družbe in njene pripravljenosti na bolj ne-tradicionalne spolne vloge, kjer takšne lastnosti niti niso povezane s spolno vlogo.
- Pridobitev spolnih spretnosti, znanj in vrednot je naslednji pomemben vidik spolne socializacije. Mladi kažejo za spolnost izredno zanimanje in pripravljenost za nove informacije, hkrati pa preverjajo vrednote in eksperimentirajo z vedenjem. Pomembni viri novih znanj o spolnosti so starši in drugi uradni kanali, vendar se zdi, da se največ informacij izmenja s sovrstniki,

kar pa posledično pomeni nastanek in širitev mitov, tako primernege kot neprimernege vedenja in različnih vrednot.

- Nagnjenost adolescentov k določenemu vedenju v spolnosti temelji na različnih socialnih dejavnikih, na trenutnem razmerju ali na preteklih izkušnjah. Tukaj lahko kot primer omenimo situacijo, ko zaradi vpliva alkohola ali drog adolescenti storijo več v spolnosti kot bi sicer, ali okoliščine monogamnega razmerja med dvema partnerjema, ki posledično opustita kondom in uporabita drugo sredstvo zaščite, in se s tem izpostavita možnosti spolno prenosljivih bolezni.

3.2.3 Teorija spolnih scenarijev

Biološki dejavniki imajo pri človeku zelo majhno vlogo, medtem ko družbeno-kulturni dejavniki bistveno določajo kaj smatramo za »spolno«, oblikujejo spolne fantazije in misli. Teorija spolnih scenarijev poizkuša odgovoriti, kaj vpliva na določeno vedenje, kako se le-to interpretira oz. razume. Predpostavlja, da so vzorci spolnega vedenja kulturno specifični (tako kot se razlikujejo kulture med seboj, se razlikuje tudi percepcija spolnosti v različnih kulturah). Človek nima biološkega nagona za spolno vedenje oz. so instinkti skoraj nični v primerjavi s posameznikovimi družbeno determiniranimi scenariji vedenja. Posameznik skozi proces akulturacije pridobi vzorce spolnega vedenja, ki je primerno za njegovo družbeno okolje. Posameznik ne sledi zahtevanim scenarijem svojega kulturnega okolja popolnoma, temveč si le-tega prilagodi tako, da ustreza njegovim potrebam. Na osnovi teh principov spolni scenariji določajo s kom, kje, kdaj, kako in zakaj se posameznik spušča v spolne odnose. Na posameznikovo spolno vedenje in percepcijo spolnosti tako vpliva celoten sistem kulturnih, medosebnih in notranje-psihičnih scenarijev, kar Laumann utrdi tudi z navajanjem več raziskav med adolescenti, ki so potrdile splošen vzorec aktivnosti pri pridobivanju spolnih izkušenj (Laumann in drugi 2000, 6-7).

Spolni scenariji služijo tudi kot navodila za vrstni red dogodkov pri razvijanju razmerja. Kot opozorita Hyde in DeLamater, je "skoraj nepredstavljivo, da bi moški na prvem zmenku oralno zadovoljeval žensko, še preden bi jo poljubil" (Hyde in DeLamater 2008, 39).

Ker mladostniki ne morejo razviti aktualnih spolnih scenarijev na podlagi preteklih izkušenj, se scenariji ustvarijo preko informacij, ki jih dobijo s poslušanjem pogovorov

drugih, preko popularne kulture, iz filmov, videov, televizije, z branjem knjig in revij. Tako se adolescentom razvije občutek kaj je primerno in kaj ne v spolnosti za nekoga njihovih let in spola. Do tega pa ne pride vedno na zavestni ravni (Moore in Rosenthal 2006, 51).

Vendar ne smemo pozabiti, da spolnim scenarijem posamezniki ne sledimo do potankosti, saj bi sicer "/.../ vsi bili enaki in 'nemoralnost', deviantnost ali transgresija bi le redko obstajali"³ (Weeks 1993, 57-58). Tako pa v svetu spolnosti obstaja nešteto različnih načinov vedenja, odnosov, problemov, identitet, usmerjenosti, strategij itd.

3.3 Teorija izbire

Pomanjkljivost teorije spolnih scenarijev je, da le-ta ne razloži, zakaj se posameznik odloči za določenega spolnega partnerja oziroma za obliko spolnega razmerja. Teorija izbire je tako bolj ekonomski pristop, saj gre za uporabo razpoložljivih virov (ki pa so tudi omejeni), s katerimi si posameznik prizadeva različne načine doseči nek cilj. "Če ne bi bilo pomanjkanja potrebnih virov, potem ne bi bilo omejitev pri doseganju zelenih ciljev in ne bi bilo potrebe po izbiri. Ker pa so viri, ki so potrebni za vstop v spolno razmerje (npr. čas, denar, čustvena in fizična energija, osebni ugled), omejeni, se mora posameznik odločati"⁴ (Laumann in drugi 2000, 8).

Sociološko vprašanje, na katerega poizkuša odgovoriti teorija izbire, je torej kako (na kakšen) način cilji in zmožnost posameznika, da jih dosega, vplivajo na njegovo vedenje, in kako le-to vpliva na vedenje drugih. Cilji se med seboj razlikujejo, lahko gre zgolj za cilj spolne zadovoljitve, ali za čustveno zadovoljstvo ob vzpostavitvi intimnega razmerja ali za stvaritev družine, za pridobitev ugleda med vrstniki. Ne glede na to za kakšen cilj se posameznik odloči, pa mora za njegovo doseganje vložiti različne vire, da lahko spozna in se pogaja s potencialnim spolnim partnerjem. Ker so vsi ti viri omejeni, je bolj učinkovito vzpostaviti dolgotrajno partnersko zvezo, kot pa konstantno iskati nove spolne partnerje in v njih vlagati nove vire, kar bi ekonomsko lahko razložili kot produktivno aktivnost. Izjema pa je seveda tisti posameznik, čigar cilj je imeti čim večje

³ "/.../we would all be the same, and 'immorality', deviance or transgression would scarcely exist." (Weeks 1993, 57-58)

⁴ "Were there no scarcity of the necessary resources, there would be no constrain on the achievement of one's goals and no need for choices to be made. However, the necessary resources (i.e., time, money, emotional and physical energy, personal reputation) required to engage in sexual behavior are limited, and choices must therefore be made." (Laumann in drugi 2000, 8)

število spolnih partnerjev, ki pa se mora ob svoji potrošnji virov soočiti z različnimi zaželenimi in nezaželenimi stranskimi učinki (Laumann in drugi 2000, 8-9).

Schmidt in sodelavci so v primerjalni longitudinalni raziskavi o spremembah spolnosti adolescentov v Zahodni Nemčiji med letoma 1970 in 1990 ugotovili, da med najstniki vedno bolj prevladuje želja po dolgotrajnem razmerju in občutku bližine, občutek ljubezni in zvestoba pa sta zaželeni in nagrajena (Schmidt in drugi 1994, 503-504).

Izbira nekega cilja vedno predstavlja tudi tveganje za posameznika; nekateri tako tvegajo več, drugi pa želijo tveganje čim bolj reducirati in so zato pripravljene žrtvovati določene cilje (Laumann in drugi 2000, 10). Problem se pojavi, ko posameznik ne zna pravilno oceniti stopnje tveganja – predvsem se na to velikokrat nanaša možnost okužbe s spolno prenosljivimi boleznimi, saj več raziskav (Moore in Rosenthal 2006, 84; Schmidt in drugi 1994, 508-509) ugotavlja, da je samoocena tveganja okužbe velikokrat zelo nizka.

Ekonomski teoriji je teorija izbire podobna tudi pri konceptu človeškega kapitala – posameznik vlaga na primer v zdrav in privlačen videz, konverzacijske sposobnosti ipd., ko vstopa oziroma se vrača na trg potencialnih spolnih partnerjev. Poizkuša torej ugotoviti, kakšne lastnosti potrebuje, da bo privlačil potencialnega spolnega partnerja, in ali ima sposobnosti partnerja fizično in psihično zadovoljiti. Ko pa vzpostavi spolno razmerje, pa mora tudi biti sposoben le-to obdržati (Laumann in drugi 2000, 11).

Odločitve posameznika v spolnosti vplivajo tudi na kolektivni oziroma družbeni ravni. "Obstajajo tako koristi kot tudi škoda za celotno družbo, ki posamezniku na prvi pogled ostanejo prikrite. Te skrite koristi ali škoda se imenujejo eksternalije⁵" (Laumann in drugi 2000, 14). Če pri odločanju ne upoštevamo eksternalij, se pogosto zgodi, da je odločitev napačna. Napačne odločitve pa lahko regulira oblast, ki poizkuša zmanjšati negativni učinek le-teh (primer – Kitajska uvede družinsko politiko, ki naj bi omejila visoko rast populacije). Še ena negativna eksternalija je možnost prenosa spolnih bolezni in neželene nosečnosti (Laumann in drugi 2000, 15).

Ali smemo takšen izrazito ekonomski pristop aplicirati na tako kompleksen odnos med dvema posameznikoma, ki v razmerje, pa najsi bo zgolj spolno ali partnersko

⁵ There can be both benefits and costs to society as a whole that are not immediately visible to the individual. Such benefits or costs are called externalities (Laumann in drugi 2000, 14).

usmerjeno, vlagata svoje telo, emocije, čas in druge dobrine? Kritiki teorije izbire se osredotočajo predvsem na dejstvo, da posameznik ne vstopa v romantično razmerje z namenom biti nagrajen. Še en pomemben vidik pa je tudi, da ta teorija ne obrazloži pojavov nesebičnega vedenja altruizma in mučeništva (Hyde in DeLamater 2008, 33).

3.4 Teorija družbenih mrež – spolna diada

V nasprotju s teorijo izbire in teorijo spolnih scenarijev, kjer je najpomembnejše spolno vedenje posameznika, se teorija omrežja osredotoča na spolno aktivnost kot družbeno dejanje, saj je predmet opazovanja spolno partnerstvo oziroma spolna diada. Tri pomembni vidiki te teorije so: spolno razmerje kot družbeno razmerje, vpliv značilnosti družbenih odnosov na razvoj in vzpostavitev spolnih zvez ter umestitev spolnih diad znotraj večjih mrež družbenih razmerij (Laumann in drugi 2000, 16).

".../ljudje običajno vzpostavijo in vzdržujejo razmerja s tistimi posamezniki, ki imajo njim enake ali podobne lastnosti"⁶ (Laumann in drugi 2000, 16), torej lahko pričakujemo, da bo to veljalo tudi za spolne zveze. Kako pa se le-te razlikujejo od drugih oblik razmerij? Navzven je najbolj opazna asimetrija v spolu, saj je večina spolnih razmerij sestavljenih iz moškega in ženske, obstaja pa tudi očitna asimetrija pri delitvi dela v zakonskih in kohabitacijskih skupnostih. Spolna razmerja se opazno razlikujejo od ostalih razmerij predvsem v dinamiki med obema sodelujočima, in te razlike so vzrok (ne)nastanku in obstoju spolnih razmerij med posamezniki z različnimi lastnostmi. Če bo eden od partnerjev začutil, da ima od razmerja več stroškov kot koristi, se običajno izloči iz takšnega razmerja (Laumann in drugi 2000, 17-21).

Vsaka oblika spolne zveze je uravnavana s svojim posebnim setom pravil in norm, glede katerih morata udeležena posameznika skleniti konsenz. Vendar pa na spolno razmerje vplivajo tudi drugi posamezniki iz različnih socialnih omrežij, saj norme in vrednote iz različnih omrežij niso nujno enake, kar pa posameznika prisili v prilagajanje (Ferrand in drugi 2003, 324).

Na spolne zveze vsakega posameznika imajo tako vpliv različna socialna omrežja, saj razvoj spolnega omrežja mladostnika vpliva na kasnejše spolno vedenje odraslega.

⁶ ".../people tend to initiate and maintain relationships with others who have the same or similar social characteristics as they themselves do." (Laumann in drugi 2000, 16)

Osebe, ki so neposredno povezane s spolno diado, v njej pa ne sodelujejo, imajo lahko zelo velik vpliv. Na primer starši, ki želijo vplivati na razvoj spolnega življenja svojih otrok, ali otroci, ki vplivajo na spolna razmerja svojih ločenih staršev (Laumann in drugi 2000, 21-22).

4 Zadovoljstvo s spolnostjo

Zadovoljstvo je samo po sebi zelo širok pojem, kateremu subjektivni pomen pripiše vsak posameznik zelo različno. Če želimo analizirati objektivne kazalce zadovoljstva, so s tem terminom najpogosteje povezani "zakonska zveza, družbena razmerja in dobro zdravstveno stanje" (Manstead in Hewstone 1995, 363).

Kaj pa zadovoljstvo s spolnostjo? Pomemben indikator zadovoljstva s spolnostjo je orgazem, vendar pa ne moremo doživetje le-tega postaviti kot merilo za zadovoljstvo. Preprosto ne moremo trditi, da je posameznik, ki doživi orgazem, zadovoljen s spolnostjo, ravno zaradi kompleksnosti pojma zadovoljstvo. Schwartz in Rutter celo opozorita, da je koncept orgazma kulturno reguliran, saj "kot so ugotovili antropologi v nekaterih delih Nepala, ženske, ko so jim povedali o orgazmu, niso verjele v njegov obstoj" (Schwartz in Rutter 2000, 5).

Kazalci, ki bi bolje osvetlili pojem zadovoljstva s spolnostjo, se znotraj različnih skupin posameznikov lahko močno razlikujejo, saj lahko s precejšnjo verjetnostjo trdim, da se predstava o zadovoljujoči spolnosti samskega moškega iz urbanega okolja, ki je visoko izobražen in dobro situiran, ne bo ujemala s predstavo o zadovoljujoči spolnosti poročene ženske iz ruralnega okolja, z nizko izobrazbo, ki je brezposelna gospodinja. Kot sta ugotovila Bernik in Hlebec: "Čeprav vsaka kultura postavi normativne standarde o legitimnih načinih doseganja spolnega zadovoljstva in celo definira pričakovanja o zadovoljstvu, je človeška spolnost zelo raznolika in je zato posledično tako teoretično kot tudi empirično težko postaviti definicijo zadovoljstva s spolnostjo" (Bernik in Hlebec 2000, 848).

Precej operativno definicijo zadovoljstva s spolnostjo so ponudili Supeková in drugi:

Zadovoljstvo s spolnostjo je sestavljeno iz emocionalnega in fizičnega zadovoljstva. Emocionalno zadovoljstvo obsega zadovoljstvo z lastno

seksualnostjo (splošno spolno vedenje, odločnost, odnos do spolnosti itd.). Posledično razumevanje zadovoljstva ni omejeno s partnerji ali partnersko zvezo. Emocionalno zadovoljstvo lahko obsega tudi zadovoljstvo z dajanjem ali prejemanjem (pozitivna občutja, naklonjenost partnerju, aktivnosti in interakcija). Fizično zadovoljstvo lahko obsega – poleg interakcij s partnerjem – individualno fizično ugodje in spolno zadovoljitev. Pozitivna čustva do partnerja pa niso nujna za doseganje fizične zadovoljitve (Supeková in drugi 2005, 267).

Raziskovalci dosledno ugotavljajo povezanost med zadovoljstvom s spolnostjo in s splošnim zadovoljstvom tako v heteroseksualnih kot tudi v homoseksualnih razmerjih. Longitudinalne raziskave zakonskih zvez so pokazale, da so partnerji, ki so s spolnostjo zadovoljni, bolj srečni v svojem razmerju, zakonska zveza pa je tudi bolj stabilna. Kot kaže, je pri moških zadovoljstvo s spolnostjo močnejše povezano s kvaliteto razmerja kot pri ženskah. Ženske so pogosteje kot moški mnenja, da je slabo spolno življenje žalostno dejstvo, vendar pa je le-to ločeno od kvalitete razmerja. Moški nasprotno menijo, da ima slabo spolno življenje velik vpliv na celotno razmerje. Te razlike med spoloma se kažejo v kohabitacijskih in zakonskih zvezah, odražajo pa se tudi v lezbičnih in gejevskih razmerjih in njihovih pogledih na pomen dobrega spolnega razmerja za celotno razmerje (Schwartz in drugi 2007).

Laumann je s sodelavci v raziskavi Spolne prakse v Združenih državah Amerike⁷ zadovoljstvo s spolnostjo definiral v okviru objektivnih in subjektivnih kazalcev – subjektivni kazalec je bil sestavljen iz ocene emocionalne in fizične zadovoljitve, ki sta posledici spolnega odnosa, objektivni kazalec pa pogostost doseganja orgazma. V raziskavi so ugotovili, da je velika večina (88%) poročenih posameznikov ekstremno ali zelo zadovoljnih s svojim spolnim razmerjem in poročajo o občutkih ljubezni po spolnem odnosu. Poročeni anketiranci, še posebej tisti, ki so monogamni, poročajo najvišje stopnje zadovoljstva s spolnostjo, anketiranci v kohabitaciji ali v "stalnih razmerjih"⁸ pa imajo rahlo nižje stopnje zadovoljstva. V vseh starostnih skupinah večina anketirancev poroča, da uživajo v spolnosti s svojim partnerjem, pri obeh spolih pa se v primerjavi s poročenimi znižajo stopnje spolnega zadovoljstva neporočenih anketirancev po štiridesetem letu v primerjavi z mlajšimi skupinami. Ena od možnih razlag za ta pojav je kulturna kategorizacija staranja, ki daje občutek spolne

⁷ Sexual practices in the United States

⁸ "dating couples"

neprivlačnosti in občutka neustreznosti standardom lepote in poželjivosti. Druga razlaga pa je povezana s fiziološkimi spremembami, ki jih telo doživlja v tem obdobju, torej menopavza, erektilne disfunkcije itd. Oboje vpliva na samopodobo v spolnosti in dejansko fizično zadovoljitev (Schwartz in drugi 2007).

V raziskavi Ameriški pari: denar, delo in spolnost⁹ iz leta 1983 sta Blumstein in Schwartz ugotovila, da pri ameriških parih splošno zadovoljstvo z razmerjem upada sorazmerno z daljšo dobo razmerja (Schwartz in drugi 2007).

V avstralski raziskavi Spolno in čustveno zadovoljstvo v stalnih razmerjih in zaželena pogostost spolnih odnosov v reprezentativnem vzorcu odraslih¹⁰ iz leta 2003 so Richters in sodelavci ugotovili, da – pri ženskah bolj kot pri moških – visoke stopnje zadovoljstva s spolnostjo upadajo v prvih petih letih razmerja. Raziskava zadovoljstva s spolnostjo je bila narejena na vzorcu več kot 19.000 moških in žensk v heteroseksualnih, homoseksualnih in biseksualnih razmerjih. Večina moških (90%) in žensk (79%) v heteroseksualnih razmerjih je svoje spolno življenje opisala kot ekstremno ali zelo fizično zadovoljujoče. Podobno je ta ista skupina moških (88%) in žensk (79%) opisala svoje spolno življenje tudi kot emocionalno zadovoljujoče. Biseksualne ženske v heteroseksualnih razmerjih so podobno opisale svoje spolno življenje kot ekstremno ali zelo fizično zadovoljujoče, manjkraj pa so poročale ekstremno emocionalno zadovoljitev. Večina moških v homoseksualnih razmerjih je opisalo svoje spolno življenje kot zelo fizično (86%) in emocionalno (85%) zadovoljujoče. V primerjavi s heteroseksualnimi ženskami pa imajo homoseksualne ženske višje stopnje tako občutka fizičnega (93%) kot emocionalnega (89%) zadovoljstva (Schwartz in drugi 2007).

Celotno zadovoljstvo z zakonsko zvezo je močno povezano z zadovoljstvom s spolnostjo in obratno. Pari s pogostejšimi spolnimi odnosi v ljubezenski zvezi občutijo več spolne in čustvene zadovoljitve, imajo manj težav s spolnostjo in so bolj zadovoljni s celotnim razmerjem. Pari z večjo intimnostjo v komunikaciji in večjim celotnim zadovoljstvom z razmerjem imajo pogostejše in bolj zadovoljujoče spolne stike. Spolna zadovoljitev heteroseksualnih žensk korelira močnejše z zadovoljstvom v razmerju kot s spolno zadovoljitvijo partnerja. Moški pa hkrati identificirajo emocionalno intimnost

⁹ American couples: money, work and sex

¹⁰ Sexual and emotional satisfaction in regular relationships and preferred frequency of sex among a representative sample of adults

kot pomemben element zadovoljstva s spolnostjo. Raziskave med homoseksualnimi in heteroseksualnimi moškimi nad 50 let so pokazale, da so razni dejavniki razmerja ključen element zadovoljstva s spolnostjo. Za večino moških in žensk sta kakovost in obseg spolnih odnosov v predanem razmerju močno povezana z občutki ljubezni do partnerja, kar se je pokazalo v raziskavi med 1.000 etnično raznolikimi poročenimi pari, starimi 20-60 let, živečimi v ZDA. Young je s sodelavci ugotovil, da so za zadovoljstvo s spolnostjo najpomembnejši naslednji dejavniki (pomembnost po vrstnem redu): celotno zadovoljstvo z zakonsko zvezo, neseksualni vidiki razmerja, pogostost lastnega in partnerjevega orgazma, pogostost spolnih odnosov in pripravljenost za sodelovanje v nekoitalnih spolnih aktivnostih. Avtorji so poudarili, da je za zadovoljstvo s spolnostjo kritičnega pomena celotna kvaliteta razmerja ter čustvena bližina (Schwartz in drugi 2007).

Raziskava Subjektivni pomeni spolnosti med mladimi odraslimi na Slovaškem¹¹ (Supeková in drugi 2005) je v zvezi z zadovoljstvom s spolnostjo ugotovila sledeče:

- Respondenti s stalnim monogamnim razmerjem dojemajo spolnost kot izraz intimnosti in ljubezni. Svoje zadovoljstvo s spolnostjo ocenjujejo zelo visoko (v primerjavi z ostalimi) in so hkrati tudi najbolj zadovoljni s svojimi spolnimi karierami. Ne čutijo potrebe po naključnih spolnih stikih in naključne spolne stike, ki so jih imeli pred trenutnim razmerjem, ocenjujejo negativno.
- Respondenti s stalnim razmerjem in naključnimi spolnimi stiki dojemajo spolnost kot sredstvo za izboljšanje svoje samozavesti, kot vir osebnega uspeha in osebne potrditve. Zadovoljstvo s spolnostjo so v primerjavi s prejšnjo kategorijo ocenili nižje. Nizka frekvenca spolnih odnosov je glavni vir nezadovoljstva v spolnosti. Iskanje naključnih spolnih stikov respondenti ocenjujejo kot pozitivno – doseganje osebne zadovoljitve, nove izkušnje, izboljšana samozavest.
- Respondenti brez trenutnega stalnega razmerja, ki le-tega tudi ne želijo, dojemajo spolnost kot način doseganja osebnega uspeha in izboljšanja samozavesti. Svoje zadovoljstvo s spolnostjo ocenjujejo v primerjavi z ostalimi najnižje, hkrati pa imajo največje število spolnih partnerjev v zadnjih dvanajstih mesecih. Viri nizkega zadovoljstva so povezani z nizko frekvenco spolnih

¹¹ The subjective meanings of sex among young adults in Slovakia

odnosov in nizkim številom spolnih partnerjev. Idealna predstava spolnosti za to kategorijo je sestavljena iz novih naključnih spolnih stikov in iz skupnosti obstoječih spolnih stikov.

- Respondenti brez trenutnega stalnega razmerja, ki si le-tega želijo (razlog za samski stan je, da še niso spoznali prave osebe), dojemajo spolnost kot izraz intimnosti, partnerstva in ljubezni. Svoje zadovoljstvo s spolnostjo ocenjujejo nizko zaradi odsotnosti stalnega partnerja, zaradi želje po spolnosti pa se spuščajo v spolna razmerja z naključnimi spolnimi stiki. Ocena le-teh je nizka ravno zaradi želje po stalnem partnerstvu. Nimajo več namena iskati naključnih spolnih stikov.

Z analizo spolnih življenj so torej ugotovili, da tisti posamezniki, ki subjektivno dojemajo spolnost kot intimnost, usmerjenost v ljubezen in partnerstvo, čutijo različne stopnje zadovoljstva s spolnostjo, odvisno od prisotnosti partnerja (višje zadovoljstvo) ali odsotnosti partnerja (nižje zadovoljstvo). Tisti posamezniki, ki subjektivno dojemajo spolnost kot sredstvo za izboljšanje samozavesti, osebni uspeh ali samouresničevanje, pa imajo relativno nižje stopnje zadovoljstva, ne glede na dejansko fizično zadovoljitev.

Nekaj vzporednic tem ugotovitvam lahko potegnemo z navedbami raziskave Skriti prostori vsakdanjega življenja: Spolno življenje ljubljanske mladine, saj kot enega možnih razlogov za slabo zadovoljstvo s spolnimi odnosi pri fantih navaja številnost in kratkotrajnost njihovih zvez s partnericami (Bernik in Hlebec 1998, 76).

Če povzamem, so spolno aktivni pari veliko bolj zadovoljni kot tisti, ki nimajo rednih spolnih stikov. V razmerjih je velik poudarek tudi na intimni komunikaciji, pozornosti in egalitarizmu, vse to pa vodi v bolj zadovoljujoča spolna razmerja. Posamezniki v razmerjih so načeloma bolj zadovoljni s svojim spolnim življenjem in se lažje soočajo z vsemi vrstami problemov, ki se pojavijo v spolnosti. Najmanj zadovoljni so posamezniki, ki nimajo stalnih partnerjev, tako tisti, ki si stalnega partnerja ne želijo, kot tudi tisti, ki si ga, vendar ga zaradi različnih vzrokov nimajo.

5 Vpliv alkohola in različnih drog na spolnost

Alkohol in droge imajo na spolne odnose in spolnost samo po sebi lahko zelo različne učinke, ki so lahko trenutni, kratkotrajni ali dolgotrajni. Hyde in DeLamater (2008, 440) navajata več raziskav (Ashton 2007; Meston in drugi 2004; Segraves in Balon 2003), iz katerih so sledeči podatki:

- Alkohol lahko v majhnih količinah poveča željo po spolnosti in občutek sproščenosti.
- Alkohol v večjih količinah deluje ravno nasprotno – želja po spolnosti je zmanjšana, pojavijo se erektilne motnje in težave pri doseganju orgazma.
- Dolgotrajna zloraba alkohola vodi k različnim spolnim motnjam, neplodnosti itd.
- Marihuana poveča občutek spolne zadovoljitve, ne izboljša pa načina izvajanja spolnega akta.
- Dolgotrajna zloraba marihuane zmanjša željo po spolnosti.
- Opiati in heroin povzročajo občutek blagostanja in delujejo sproščujoče.
- Opiati in heroin zmanjšujejo željo po spolnosti in povzročajo težave pri doseganju orgazma in ejakulaciji.

Posameznik, ki zaužije manjše količine alkohola, pričakuje nekakšno sprostitvev, ki vodi v povečanje družabnosti in spolne neprisiljenosti. Že samo pričakovanje prav tako poveča občutek fizične vzburjenosti in subjektivnega dožemanja vzburjenosti. Ob zaužitju večjih količin alkohola pa le-ta povzroča depresijo in zavira spolno vzburjenost pri obeh spolih (Georg in Stoner 2000; Georg in drugi 2006 v Hyde in DeLamater 2008, 440).

Veljalo naj bi vsesplošno prepričanje, da marihuana deluje kot spolni stimulans oziroma afrodiziak, vendar je na tem področju pomanjkanje znanstvenih raziskav ali pa so le-te zastarele in osnovane na premajhnih vzorcih. Ugotovitve več raziskav so sledeče:

- Anketiranci so odgovorili, da marihuana poveča spolno poželenje in naredi spolno interakcijo bolj prijetno (McKay v Hyde in DeLamater 2008, 441).
- Kar se tiče negativnih učinkov, se anketiranci bojijo, da marihuana pripomore k bolj tveganemu spolnemu vedenju kot npr. nezaščiten spolni odnos (Collins in drugi v Hyde in DeLamater 2008, 441).
- Dolgotrajni uživalci marihuane poročajo upadanje spolnega poželenja (Segraves in Balon v Hyde in DeLamater 2008, 441).

- Uživanje marihuane lahko povzroča težave pri doseganju orgazma (Johnson in drugi v Hyde in DeLamater 2008, 441).

Uživalci drog poročajo, da kokain izboljša doživljanje spolnosti – poveča spolno poželenje, poveča čutnost in časovno podaljšuje orgazem. Dolgotrajno uživanje kokaina pa je povezano z izgubo spolnega poželenja, z erektilnimi motnjami in motnjami doseganja orgazma (Segraves in Balon v Hyde in DeLamater 2008, 441). Različni učinki delovanja kokaina pa so odvisni tudi od načina zaužitja droge (inhalacija, kajenje ali vbrižgavanje). Največ negativnih učinkov na spolne funkcije je bilo opaženih pri tistih, ki si kokain redno vbrižgavajo (Green in drugi v Hyde in DeLamater 2008, 441).

Stimulacijske droge, predvsem amfetamine, v nekaterih študijah povezujejo s povečano željo po spolnosti in bolj nadzorovanim orgazmom. Nekateri uporabniki so vbrižganje amfetaminov opisali kot orgazem celotnega telesa, v nekaterih primerih pa je dejanski orgazem oteženo oziroma onemogočeno doseči (Segraves in Balon v Hyde in DeLamater 2008, 441).

Metamfetamin je rekreacijska droga, ki je še posebej nevarna, saj so njeni uživalci pod vplivom pogosto bolj nagnjeni k tveganemu spolnemu vedenju. Raziskava, ki so jo opravili Semple in sodelavci leta 2004, med heteroseksualnimi, HIV-negativnimi odraslimi uživalci metamfetamina, je pokazala, da so v povprečju v obdobju dveh mesecev imeli 22 nezaščitenih vaginalnih spolnih odnosov z devetimi različnimi partnerji. Metamfetamin povzroča tudi občutek paranoje, halucinacije in nasilno vedenje (Hyde in DeLamater 2008, 442).

Razni opiaty (morfij, heroin, metadon) imajo na spolno poželenje in odzive zatiralni učinek in dolgotrajna zloraba predvsem heroina je pokazala znižanje nivoja testosterona pri moških (Segraves in Balon v Hyde in DeLamater 2008, 442).

V nadaljevanju bom predstavila dve raziskavi s področja spolnosti mladih v Sloveniji in v ZDA, ki se ukvarjata s problematiko uporabe alkohola in drog.

5.1 Raziskava Razširjenost drog med srednješolci v Ljubljani v letu 1992

Raziskava je bila opravljena v letu 1992 v ljubljanskih srednjih šolah po vzorcu raziskav Skupine Pompidou¹². Zajela je sledeče šole: Gimnazija Ledina, Gimnazija Poljane, Srednja šola za oblikovanje in fotografijo, Srednja šola za gostinstvo in turizem, Srednja šola tiska in papirja in Srednja šola za strojništvo, izbrani pa so bili vsi dijaki enega ali dveh naključno izbranih razredov iz posameznega letnika. Nastal je tipičen vzorec, vendar ne popolnoma reprezentativen, saj je bilo med 1029 dijaki, starimi od 15 do 18 let, le 364 anketirancev moškega spola, kar 638 pa ženskega. Anketiranje je potekalo v razredu brez prisotnosti profesorjev, posamezna anketa je trajala 45 minut, izvedba je bila skupinska, odgovori pa anonimni. Vprašanjem o uporabi drog in alkohola so bila dodana še vprašanja o spolnem vedenju, saj so si raziskovalci zastavili tudi vprašanje, kako opitost oz. drogiranost z različnimi drogami vpliva na uporabo zaščite pri spolnih odnosih. Zanimala pa jih je tudi zveza med zgodnjim opijanjem ali drogiranjem ter zgodnjimi spolnimi odnosi (Nolimal in drugi 1995, 568; Nolimal in drugi 1996, 25).

Dobra polovica (58,2%) anketiranih srednješolcev še ni imela spolnih odnosov. Več takih je bilo med fanti kot med dekleti. Povprečna starost ob prvem spolnem odnosu je bila nekaj manj kot 16 let (Nolimal in drugi 1996, 26).

Pogosteje kot je anketiranec užival alkohol, večja je bila verjetnost, da je že imel spolne odnose. Enako velja tudi, da pogosteje kot je anketiranec užival kanabis, večja je bila verjetnost, da je že imel spolne odnose. Med tistimi, ki pogosteje uživajo droge, je več starejših fantov, vendar pa to ni zadosten podatek o povezanosti, saj je med starejšimi fanti tudi večji delež takih, ki so že imeli spolne odnose, tako da te povezavi niso statistično dokazali. Prav tako pa ni bilo mogoče preveriti povezave med spolnim vedenjem ter pogostim uživanjem drugih drog (LSD, heroin, kokain...), saj je število tistih, ki so uživali te droge premajhno za statistično obdelavo podatkov (Nolimal in drugi 1996, 26-27).

Tabeli 5.1 in 5.2 prikazujeta povezanost uživanja alkohola in kanabisa v zadnjem mesecu z verjetnostjo, da je posameznik že imel spolne odnose. Pogosteje kot je anketiranec užival alkohol, večja je bila verjetnost, da je že imel spolne odnose. Podobno lahko sklenemo tudi za kanabis, vendar je potrebno merila rahlo omiliti. Z

¹² Skupina Pompidou je skupina za sodelovanje v boju proti zlorabi drog in nezakonitemu trgovanju z drogami pri Svetu Evrope. (Ministrstvo za zdravje 2010)

dokaj veliko gotovostjo ($p < 0,001$) so tudi ugotovili, da je med tistimi, ki uživajo alkohol vsaj enkrat mesečno, pomembno večji delež (52,0%) takih, ki so že imeli spolne odnose, kot v celotni populaciji. Enako so ugotovili za skupino tistih, ki so vsaj enkrat mesečno uživali kanabis, 76,5% jih je že imelo spolne odnose ($p < 0,001$). Hkrati pa so raziskovalci ugotovili tudi, da zaradi pozitivne povezanosti med uživanjem alkohola in kanabisa s starostjo in spolom, obstaja možnost, da je povezava posledica povezanosti s starostjo in spolom (Nolimal in drugi 1996, 27).

Tabela 5.1: Povezanost med pričetkom spolnih odnosov in pogostostjo uporabe alkohola

Spolni odnosi	Alkohol							
	1-2 krat		3-9 krat		10- in večkrat		Skupaj	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Že imel(a)	127	41,78	153	58,62	53	69,74	333	51,95
Še ni imela(a)	177	58,22	108	41,38	23	30,26	308	48,05
Skupaj	304	100,00	261	100,00	76	100,00	641	100,00

$\chi^2 = 26,684$; $df = 2$; $p < 0,001$; 360 dijakov nikoli ni pilo alkohola ali so podatki pomanjkljivi

Vir: Nolimal in drugi (1996, 27).

Tabela 5.2: Povezanost med pričetkom spolnih odnosov in pogostostjo uživanja kanabisa

Spolni odnosi	Kanabis							
	1-2 krat		3-5 krat		6- in večkrat		Skupaj	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Že imel(a)	39	68,4	31	72,1	47	88,7	117	76,5
Še ni imela(a)	18	31,6	12	27,9	6	11,3	36	23,5
Skupaj	57	100,00	43	100,00	53	100,00	153	100,00

$\chi^2 = 6,681$; $df = 2$; $p < 0,05$; 848 dijakov ni uživalo kanabisa ali so podatki pomanjkljivi

Vir: Nolimal in drugi (1996, 27).

5.2 Raziskava Kaiser family foundation – Poznavanje in pogledi mladostnikov na spolno zdravje: nacionalna raziskava med adolescenti in mladimi odraslimi¹³

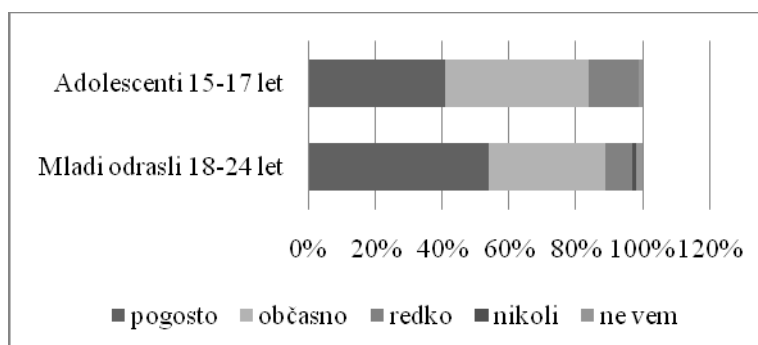
Raziskava je potekala leta 2002 v ZDA v obliki telefonskih anket in je zajela naključni vzorec 1200 adolescentov in mladih odraslih, od tega je bilo 202 starih 13-14 let, 296 starih 15-17 let in 702 starih 18-24 let. Anketiranci so odgovarjali na dva večja sklopa vprašanj, prvi sklop je zajemal mnenje o aktivnostih in vedenju vrstnikov, drugi pa o lastnih izkušnjah.

¹³ Youth knowledge and attitudes on sexual health: A national survey of adolescents and young adults

Raziskovalci so že v preteklosti ugotovili, da "uporaba drog in alkohola poveča verjetnost, da bo adolescent postal spolno aktiven, in tudi, da bodo v spolnosti izkušeni adolescenti bolj verjetno uporabili droge in alkohol" (Mott in Haurin v The Henry J. Kaiser family foundation 2002). Čeprav obstaja povezanost teh dveh pojavov, pa ni popolnoma jasno kaj je vzrok in kaj posledica. Avtorji raziskave pa so ugotovili, da lahko droge in alkohol vodijo v zgodnejšo iniciacijo v spolnost, večje število spolnih partnerjev, izpostavitvi spolno prenosljivim boleznim, nezaželeni nosečnosti in spolnemu nasilju. Ugotovitve v številkah pa so sledeče:

- 67% anketirancev je že bilo spolno aktivnih – 37% adolescentov in 81% mladih odraslih.
- 73% anketirancev je za vrstnike pod vplivom drog ali alkohola prepričanih, da ob tem ne uporabijo ustrezne zaščite.
- Vsaj ene petine ne skrbi, da se njihovi vrstniki za spolne odnose odločajo pod vplivom drog ali alkohola.
- Dobra tretjina anketirancev priznava, da so pod vplivom drog ali alkohola storili marsikaj, česar trezni ne bi.
- 49% adolescentov in 40% mladih odraslih je zaskrbljenih, da bi pod vplivom drog ali alkohola storili več kot sicer.
- 36% spolno aktivnih poroča, da so alkohol ali droge vplivali na njihove odločitve v spolnosti.
- Skoraj 90% anketirancev meni, da njihovi vrstniki vsaj občasno pred spolnimi odnosi zaužijejo droge ali alkohol. (glej Tabelo 5.3)

Tabela 5.3: Mnenje o pogostosti uporabe drog ali alkohola vrstnikov pred spolnimi odnosi

Vir: Kaiser family foundation (2002).

Dodala bi še podatek, da je bilo v letu 2009 v ZDA po poročanju Centra za nadzor in preventivo bolezni med spolno aktivnimi adolescenti, ki obiskujejo srednjo šolo, 21,3% takih, ki so pred zadnjim spolnim odnosom zaužili alkohol ali droge, od tega 25.9% moških in 17.1% žensk (Centers for disease control and prevention 2010, 23). To pa je zmanjšanje v primerjavi z letom 2001, ko je bilo med spolno aktivnimi adolescenti, ki obiskujejo srednjo šolo, 25,6% takih, ki so pred zadnjim spolnim odnosom zaužili alkohol ali droge, od tega 30.9% moških in 20.7% žensk (Centers for disease control and prevention 2002, 15).

V svojem diplomskem delu sicer zaradi nedostopnosti podatkov ne bom opazovala zadnjega spolnega odnosa srednješolcev, temveč se bom osredotočala na prvi spolni odnos, ki ima svoje specifične lastnosti. Neizkušeni adolescenti si iluzorno le predstavljajo občutke in opisujejo okoliščine, v katerih bo spolni odnos potekal, njihova pozitivna in romantična predstava pa je pogosto kasneje tudi podrti. Haavio-Mannila (2002, 51) je v svoji raziskavi spolnih avtobiografij ugotovila, da se pri prvem spolnem odnosu posameznik sreča z različnimi težavami, ki so lahko psihološkega izvora, kot na primer strah pred zanositvijo, občutek pomanjkanja samozavesti in prisotnost sramu, lahko pa gre tudi za odsotnost varnih okoliščin in neprimernost prostora. Raziskave (Schmidt in drugi 1994, Bernik in Hlebec 1998) so pokazale, da določen del adolescentov izraža vsaj nekaj razočaranja nad prvim spolnim odnosom. To lahko razložimo tudi s pomanjkanjem samozavesti in občutkom negotovosti in ne nazadnje tudi z neizkušenostjo, ki povzroča strah. Bernik in drugi (1996, 60) pa omenijo, da kljub nizkemu povprečju pozitivnega opisovanja prvega spolnega odnosa, ni izrazito negativnih čustev v povezavi s prvim spolnim odnosom.

6 Analiza povezanosti zadovoljstva s spolnostjo in uporabe drog in alkohola v raziskavi Mladina in AIDS

V empiričnem delu naloge se bom osredotočila na iskanje povezanosti zadovoljstva s spolnostjo in uporabo alkohola in drog. Izhodišče za potrditev ali ovržbo hipotez, ki si jih bom zastavila, je raziskava Mladina in AIDS, kjer so raziskovalci ugotavljali, kakšen odnos imajo srednješolci do AIDS-a, kakšna so njihova stališča do spolnosti, kakšne so razsežnosti in dinamika njihovih spolnih izkušenj ter njihovo doživljanje lastne spolnosti. Naročnik raziskave je bil Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost Mestne občine Ljubljana, za izvedbo so poskrbeli pri Raziskovalnem inštitutu fakultete za družbene vede v Ljubljani. Nosilec raziskave je red. prof. dr. Ivan Bernik, soavtorice pa dr. Vesna Godina, izr. prof. dr. Valentina Hlebec in izr. prof. dr. Tanja Oblak. Anketiranje je bilo izvedeno na desetih ljubljanskih srednjih šolah in gimnazijah v letu 1995 in je zajelo 783 dijakov in dijakinj tretjih letnikov. Izvedeno je bilo osebno anketiranje na terenu z vprašalnikom na papirju, vprašalnik je standardiziran z večino vprašanj zaprtega tipa in sestavljen iz različnih problemskih sklopov: socialno-demografski dejavniki in njihov vpliv na spolno vedenje, značilnosti psihosocialnega razvoja obravnavane populacije, značilnosti partnerskih zvez, problem seksualne izkušnosti, uporaba kontracepcije, razumevanje problematike AIDS-a in stališča o ljudeh, ki živijo z okužbo virusa HIV. Vprašalnik ima dve različici in sicer je prirejen anketirancem po spolu.

6.1 Hipoteze

Temelj analize so hipoteze, ki sem jih oblikovala ob nastajanju teoretičnega dela pričujoče diplomske naloge.

1. hipoteza: Spolnost je pri tistih, ki so pod vplivom drog ali alkohola, bolj zadovoljujoča kot pri tistih, ki niso pod vplivom drog ali alkohola.

Kot sem ugotovila že v prejšnjem delu diplomske naloge, so razne raziskave pokazale, da alkohol lahko poveča željo po spolnosti in občutek sproščenosti, nekatere droge pa povečajo občutek spolne zadovoljitve. S prvo hipotezo bom torej preverila, ali se te ugotovitve skladajo s podatki pridobljenimi na vzorcu ljubljanskih srednješolcev.

2. hipoteza: Zadovoljstvo s spolnostjo je v stalnem partnerstvu večje pod vplivom drog ali alkohola.

Kot so pokazale raziskave, ki sem jih opisala v prejšnjih poglavjih, imajo najvišje stopnje zadovoljstva s spolnostjo tisti posamezniki, ki so v stalnem razmerju. Tudi raziskava, ki so jo opravili Schmidt in sodelavci v Zahodni Nemčiji leta 1990, je pokazala, da so, v primerjavi z adolescenti iz leta 1970, "adolescenti bolj nagnjeni k zvestemu in spolno ekskluzivnemu razmerju" (Schmidt in drugi 1994, 503). S to hipotezo želim preveriti ali obstajajo kakšne razlike z zadovoljstvom s spolnostjo v stalnem partnerstvu ob uporabi drog ali alkohola.

3. hipoteza: Zadovoljstvo s spolnostjo je v priložnostnem partnerstvu večje pod vplivom drog ali alkohola.

Tisti posamezniki, ki imajo običajno priložnostne spolne stike, imajo običajno nižje stopnje zadovoljstva s spolnostjo. Vendar pa moram opozoriti na dejstvo, da lahko droge in alkohol delujejo kot spodbuda k bolj sproščnemu spolnemu vedenju in intenziviranju spolnih občutkov in tako posledično vodijo tudi k večjemu zadovoljstvu s priložnostnim partnerjem. S to hipotezo bom torej preverila, če obstajajo kakšne razlike z zadovoljstvom s spolnostjo v priložnostnem partnerstvu ob uporabi drog ali alkohola.

4. hipoteza: Droge ali alkohol vplivajo na razlike z zadovoljstvom s spolnostjo pri moških in ženskah.

Schmidt in sodelavci (1994, 500-502) so ugotovili, da je pobuda za spolne dejavnosti prešla z moške na žensko stran, še posebej to velja za prvi spolni odnos, saj se za to dejanje odločajo na podlagi svojih želja in občutkov in ne dajejo več prednosti moškim zahtevam. Vendar pa so avtorji raziskave hkrati tudi opozorili, da se s povečanjem moči in avtonomije pri odločanju v spolnosti pri ženskah stopnja zadovoljstva znižuje. Bernik in Hlebec (1998, 75) ugotavljata, da imajo ženske pri prvem spolnem odnosu nižje stopnje zadovoljstva kot moški. Glede na te razlike med obema spoloma me zanima tudi, ali se bodo pokazale razlike pri zadovoljstvu ob uporabi drog ali alkohola.

6.2 Problem in cilj analize

Glede na postavljene hipoteze bom ugotavljala povezanost zadovoljstva s spolnostjo ob uporabi drog in alkohola pri vseh anketirancih ter povezanost zadovoljstva s spolnostjo ob uporabi drog in alkohola z vrsto spolne zveze. Poizkusila pa bom tudi ugotoviti, kako je spol povezan z zadovoljstvom s spolnostjo ob uporabi drog in alkohola. Kot sem že omenila, se bom osredotočala na prvi spolni odnos, ki ima svoje specifične lastnosti.

6.3 Operacionalizacija

Spol ugotovimo z anketnim vprašanjem:

- A1: Spol

Ali je adolescent že imel prvi spolni odnos ugotovimo z anketnim vprašanjem:

- E1: Ali si že kdaj spala s kakšnim fantom/moškim? / Ali si že kdaj spal s kakšno punco/žensko?

Zadovoljstvo s spolnostjo merimo z naslednjim anketnim vprašanjem:

- E9: Kako si se počutil/a po prvem spolnem odnosu? (več možnih odgovorov)

Uporabo drog in alkohola pred spolnim odnosom ugotovimo z naslednjimi anketnimi vprašanji:

- B15: Alkohol in droge naredijo seks preprosto boljši.
- E4: Kako se je to prvič zgodilo?
- E7: Več razlogov je, zakaj dekle/fant prvič spi s fantom/dekletom. Kako je bilo pri tebi? (več možnih odgovorov)

Obliko partnerske zveze ugotovimo z naslednjim anketnim vprašanjem:

- E2: Sledijo vprašanja o prvih spolnih odnosih o partnerju/partnerki.

Anketna vprašanja so v celoti z možnimi odgovori zapisana v prilogi.

6.4 Opis vzorca

Raziskava Mladina in AIDS je potekala na 10 ljubljanskih srednjih šolah in je zajela 783 srednješolk in srednješolcev. V anketi je sodelovalo 52% deklet in 48% fantov (glej tabelo 6.1). 71,6% anketirancev je bilo starih 17-18 let in 28,4% je bilo starih 19-21,5 let (glej tabelo 6.2). Iz mestnega okolja je bilo 55,6% anketirancev, 22,7% anketirancev je bivalo v primestnem okolju in 21,7% anketirancev je izhajalo iz vaškega okolja (glej tabelo 6.3). 37,3% anketirancev je obiskovalo 3-letno srednjo šolo, 37,8% 4-letno srednjo šolo in 25,0% gimnazijo (glej tabelo 6.4). Prvi spolni odnos je že imelo 391 oziroma 51% vseh anketirancev, 376 oziroma 49% pa jih še ni imelo spolnih odnosov (glej tabelo 6.5).

Tabela 6.1: spolna struktura vzorca

spol	št. enot	odstotki
moški	376	48,0%
ženski	407	52,0%
skupaj	783	100,0%

Tabela 6.2: starostna struktura vzorca

starost	št. enot	odstotki
17-18 let	500	71,6%
19-21,5 let	198	28,4%
skupaj	698	100,0%

Tabela 6.3: struktura vzorca glede na kraj bivanja

kraj bivanja	št. enot	odstotki
mesto	411	55,6%
primestje	168	22,7%
vas	160	21,7%
skupaj	739	100,0%

Tabela 6.4: struktura vzorca glede na vrsto šolanja

oblika šolanja	št. enot	odstotki
3-letna srednja šola	285	37,3%
4-letna srednja šola	289	37,8%
gimnazija	191	25,0%
skupaj	765	100,0%

Tabela 6.5: struktura vzorca glede na prvi spolni odnos

Spolni odnos	št. enot	odstotki
ne	376	49,0%
ja	391	51,0%
skupaj	767	100,0%

6.5 Opis statistične metode

Statistična metoda, ki jo bom uporabila, je metoda *sekundarne analize*, ki zahteva od raziskovalca, da združi svoj vsebinski interes z obstoječimi podatki. Sekundarni podatki so pomembnejši za aplikativno kot za temeljno raziskovanje. Kot sem že omenila, je omejitev pri analizi v tej nalogi to, da podatki, ki jih imam na voljo, omogočajo zgolj analizo prvega spolnega odnosa.

Podatke bom predstavila s pomočjo *kontingenčnih tabel* – "tabela za prikaz dvorazsežne frekvenčne porazdelitve za opisni spremenljivki" (Košmelj in drugi 2001, 58).

"Za preverjanje domneve o povezanosti med dvema nominalnima spremenljivkama na osnovi vzorčnih podatkov, podanih v dvorazsežni frekvenčni porazdelitvi, lahko uporabimo χ^2 -test. Ta test sloni na primerjavi empiričnih (dejanskih) frekvenc s teoretičnimi frekvencami, ki so v tem primeru frekvence, ki bi bile v kontingenčni tabeli, če spremenljivki ne bi bili povezani med seboj" (Ferligoj 1995, 162). Ta test se izvaja tako, da si postavimo ničelno in osnovno hipotezo. Ničelna hipoteza predvideva, da spremenljivki nista povezani ($H_0: \chi^2 = 0$), osnovna hipoteza pa predvideva, da sta spremenljivki povezani ($H_1: \chi^2 > 0$). Osnovno domnevo, da sta spremenljivki statistično povezani med seboj, lahko sprejmemo pri (do) 5% stopnji značilnosti. *Statistika* χ^2 je lahko le pozitivna in v splošnem ni primerljiva.

Za iskanje razlik med skupinami uporabljamo tudi *t-test* – "test, ki temelji na t-porazdelitvi ustrezne statistike, npr. t-test o enakosti aritmetičnih sredin dveh populacij, ki predpostavlja normalno porazdelitev spremenljivke z enako varianco v obeh populacijah, v katerih sta izbrana neodvisna slučajna vzorca" (Košmelj in drugi 2001, 133).

S pomočjo t-testa torej preverjamo hipoteze o enakosti dveh povprečij. To storimo tako, da izberemo neodvisno spremenljivko, ki vzorec razdeli na dva dela (v tem primeru bo to prisotnost drog ali alkohola), nato pa za vsak del izračunamo povprečje izbrane spremenljivke (v tem primeru bom opazovala zadovoljstvo). Ker želim opazovati razlike med spoloma in med različnimi oblikami partnerske zveze, bom vzorec razdelila tudi na manjše vzorce. Na koncu med seboj primerjamo povprečja in določimo stopnjo značilnosti, na podlagi katere določimo kritično območje. Če eksperimentalna vrednost statistike pade v kritično območje, ničelno hipotezo zavrnamo in sprejmemo osnovno

hipotezo ob že prej določeni stopnji značilnosti. Če pa eksperimentalna vrednost statistike ne pade v kritično območje, pa podatki kažejo na statistično neznačilne razlike med odgovori obeh skupin za izbrano spremenljivko.

Za analizo podatkov bom uporabila statistični program SPSS.

6.6 Predstavitev in interpretacija rezultatov

Preden se bom lotila preverjanja hipotez, moram podatke urediti v primerne spremenljivke. Prisotnosti drog ali alkohola ne bom analizirala ločeno, saj je vzorec tistih, ki so droge zaužili pred prvim spolnim odnosom premajhen za sklepanje na celotno populacijo. Kot sem ugotovila že v prejšnjih poglavjih, je zadovoljstvo s spolnostjo zelo kompleksno. Sama sem se odločila, da bom za analizo uporabila poročanje o emocionalnem in fizičnem zadovoljstvu. Po vzoru drugih raziskav bom oblikovala indeks zadovoljstva.

Pri anketnem vprašanju E7 je kot razlog za prvi spolni odnos le 19 anketirancev (oziroma 2,4%) navedlo, da so bili pod vplivom drog in alkohola, kar je precej nizko število. Očitno vpliv drog ali alkohola pri anketirancih ni bil pogosto povod za odločanje za prvi spolni odnos. Vendar pa je pri prvem spolnem odnosu kar 90 oziroma 25,1% anketirancev zaužilo alkohol, 45 oziroma 12,6% je bilo pijanih, 10 oziroma 2,8% jih je kadilo hašiš in le 4 oziroma 1,1% jih je vzelo tablete (glej tabelo 6.6).

Tabela 6.6: Okoliščine prvega spolnega odnosa

Kako se je to prvič zgodilo?	da		ne	
Pila sva alkohol	90	25,1%	269	74,9%
Kadila sva hašiš	10	2,8%	346	97,2%
Bila sva pijana	45	12,6%	313	87,4%
Vzela sva tablete	4	1,1%	351	98,9%

Novo spremenljivko *Prisotnost_da* sem oblikovala na sledeč način: če je anketiranec na vsaj eno od teh štirih trditvev iz vprašanja E4 odgovoril pritrdilno, sem v novi spremenljivki štela tak odgovor kot *da*, če pa je anketiranec na vse štiri trditve odgovorili z *ne*, sem to štela kot odgovor *ne*. Kot je razvidno v tabeli 6.7, kjer je prikazana nova spremenljivka, je bilo 27% oziroma 97 takšnih anketirancev, ki so bili pri prvem spolnem odnosu pod vplivom drog ali alkohola, in 73% oziroma 262 anketirancev, ki niso zaužili drog ali alkohola pri prvem spolnem odnosu. Če ravno

prvega in zadnjega spolnega odnosa ne smemo enačiti, pa bi izpostavila podobnost deležev v raziskavi Kaiser family foundation, v kateri je bilo ugotovljeno, da je bil leta 2001 delež tistih, ki so bili pri zadnjem spolnem odnosu pod vplivom drog ali alkohola, 25,6%, leta 2009 pa 21,3%.

Tabela 6.7: Prisotnost drog ali alkohola pri prvem spolnem odnosu

Prisotnost_da	N	%
ne	262	73%
da	97	27%
skupaj	359	100%

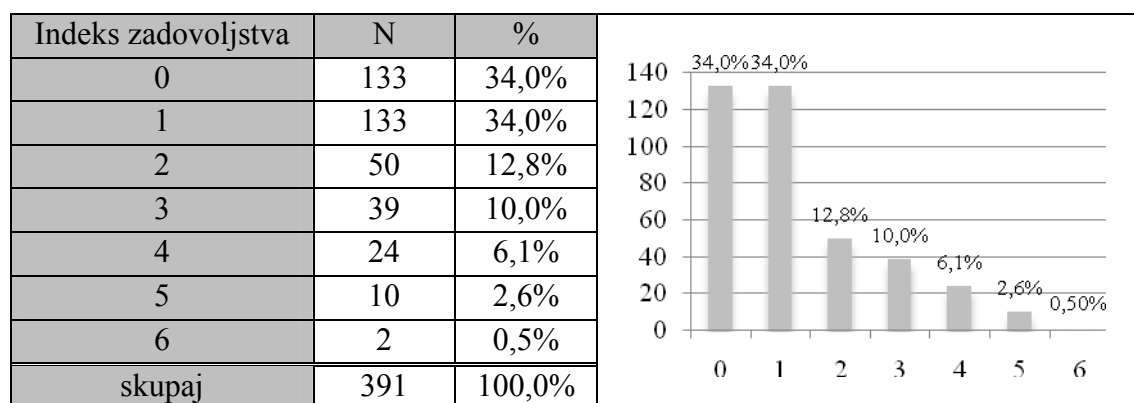
Za oblikovanje *indeksa zadovoljstva* sem uporabila enak postopek, kot so ga uporabili v svojih raziskavah že Schmidt in sodelavci ter Bernik in Hlebec. Vprašanje E9 "Kako si se počutil/a po prvem spolnem odnosu? (več možnih odgovorov)" je imelo tudi sledeče možne odgovore: "Bilo je prijetno", "Bilo je prijetno in zadovoljujoče", "Bil/-a sem srečen/-na", "Kmalu sem hotel/-a spet znova", "Počutil/-a sem se potrjeno kot moški/ženska." in "Bilo je zelo veliko doživetje", ki izražajo občutke emocionalnega ali fizičnega zadovoljstva s spolnim odnosom. Nezadovoljstva ne bom analizirala. V tabeli 6.8 je prikazano kolikokrat so anketiranci izbrali katerega od odgovorov. Najpogosteje so anketiranci izbrali odgovor "Bilo je prijetno", kar 176 oziroma 22,5% anketirancev. V primerjavi s tem je podoben odgovor "Bilo je prijetno in zadovoljujoče" izbralo le 10,6% oziroma 83 anketirancev. Najmanjkrat so anketiranci izbrali odgovor "Počutil/-a sem se potrjeno kot moški/ženska" – le 5 anketirancev. Tega odgovora v raziskavi, ki jo je opravil Schmidt s sodelavci, niso upoštevali pri oblikovanju indeksa zadovoljstva. Postavlja se vprašanje, ali je potrditev spolne identitete resnično kazalec zadovoljstva s spolnim odnosom. O tem bom razpravljala v sklepnem delu naloge.

Tabela 6.8: Pozitivni občutki pri prvem spolnem odnosu

Kako si se počutil/a po prvem spolnem odnosu? (več možnih odgovorov)	N	%
Bilo je prijetno	176	22,5%
Bilo je prijetno in zadovoljujoče	83	10,6%
Bil/-a sem srečen/-na	98	12,5%
Kmalu sem hotel/-a spet znova	70	8,9%
Počutil/-a sem se potrjeno kot moški/ženska	5	0,6%
Bilo je zelo veliko doživetje	76	9,7%

Indeks zadovoljstva sem oblikovala glede na to, kolikokrat je anketiranec izbral katerega od teh odgovorov. Minimalna vrednost indeksa zadovoljstva je nič točk (anketiranci, ki niso izbrali nobene od oznak), maksimalna pa šest točk. V tabeli 6.9 je prikazano, kolikšne vrednosti indeksa imajo anketiranci. Povprečni indeks zadovoljstva pri prvem spolnem odnosu je 1,30, kar je precej nizka vrednost, če vemo, da so v primerljivi avstrijski raziskavi ugotovili vrednost indeksa zadovoljstva 2,01, v primerljivi zahodnonemški raziskavi 2,75 in v primerljivi vzhodnonemški raziskavi 3,05 (glej Bernik in Hlebec 1998, 75). Kar 133 oziroma 34% anketirancev ni izbralo niti enega od odgovorov v tabeli 6.9, enak odstotek pa jih je izbralo le po en odgovor. Vseh šest opazovanih odgovorov sta izbrala le dva anketiranca. Sprašujem se, ali je bila tretjina anketirancev resnično tako nezadovoljna s svojim prvim spolnim odnosom, ali pa so anketiranci tako redko izbrali opazovane odgovore zaradi kakšnega drugega vzroka. Bernik in Hlebec (1998, 75) sta na isti populaciji opazovala tudi nezadovoljstvo in indeks nezadovoljstva je občutno nižji (0,75 pri ženskah in 0,23 pri moških) kot indeks zadovoljstva (1,12 pri ženskah in 1,48 pri moških).

Tabela 6.9: Indeks zadovoljstva s prvim spolnim odnosom

aritmetična sredina: 1,2992; standardni odklon: 1,36813; varianca: 1,872

6.6.1 Prva hipoteza: Spolnost je pri tistih, ki so pod vplivom drog ali alkohola, bolj zadovoljujoča kot pri tistih, ki niso pod vplivom drog ali alkohola.

V tabeli 6.10 je prikazano, kakšen odnos imajo anketiranci do uporabe drog in alkohola pri spolnih odnosih. Kar 62,4% anketirancev se sploh ne strinja in le 6,5% se povsem strinja z izjavo "alkohol in droge naredijo seks preprosto boljši." Anketiranci torej kažejo zelo odklonilen odnos do uporabe drog in alkohola pri spolnih odnosih.

Tabela 6.10: Stališče anketirancev do uporabe drog in alkohola pri spolnem odnosu

Alkohol in droge naredijo seks preprosto boljši	N	%
Povsem se strinjam - 1	25	6,5%
Se strinjam, a ne povsem - 2	49	12,7%
Se ne strinjam, a ne povsem - 3	71	18,4%
Sploh se ne strinjam - 4	241	62,4%
skupaj	386	100,0%

aritmetična sredina: 3,3679; standardni odklon: 0,93664; varianca: 0,877

Za olajšanje nadaljnje analize bom skupini tistih, ki se povsem strinjajo, in tistih, ki se strinjajo, a ne povsem, združila v skupino tistih, ki se strinjajo. Enako bom storila s skupinama tistih, ki se sploh ne strinjajo, in tistih, ki se ne strinjajo, a ne povsem, in ju združila v novo skupino tistih, ki se ne strinjajo. Nova spremenljivka se imenuje *stališče_da* in ima vrednosti *strinjam se* in *ne strinjam se*.

Tabela 6.11 Razlika pri zadovoljstvu glede na stališče do uporabe drog ali alkohola

Stališče_da	Povprečje strinjam se	Povprečje ne strinjam se	t-statistika ¹⁴	značilnost
Zadovoljstvo	1,30	1,30	-0,04	0,97

Kot je prikazano v tabeli 6.11, med tistimi, ki se strinjajo, in tistimi, ki se ne strinjajo, da alkohol in droge naredijo seks preprosto boljši, ne obstaja statistično značilna razlika. Tudi povprečna indeksa zadovoljstva se razlikujeta šele na tretji decimaliki.

Tabela 6.12 Razlika pri zadovoljstvu glede na prisotnost drog ali alkohola

Prisotnost_da	Povprečje treznih	Povprečje pod vplivom	t-statistika	značilnost
Zadovoljstvo	1,31	1,36	-0,34	0,74

V tabeli 6.12 sem prikazala razliki povprečij med tistimi, ki so oziroma niso uporabili drog ali alkohola. Razlika sicer obstaja – kaže se rahlo večji indeks zadovoljstva (1,36) pri tistih, ki so uporabili droge ali alkohol, kot pri tistih, ki niso uporabili drog ali alkohola in imajo indeks zadovoljstva 1,31 – vendar je ne morem statistično značilno potrditi in posplošiti na celotno populacijo.

¹⁴ t-statistika je razlika povprečij deljeno s standardno napako razlike povprečij.

6.6.2 Druga hipoteza: Zadovoljstvo s spolnostjo je v stalnem partnerstvu večje pod vplivom drog ali alkohola.

S to hipotezo želim preveriti ali imajo anketiranci v stalnem razmerju višje stopnje zadovoljstva, pa tudi če so stopnje zadovoljstva višje pod vplivom drog ali alkohola.

Tabela 6.13: Spol anketiranca glede na stalno partnersko zvezo

Prvi spolni odnos	Imel/-a sem stalnega partnerja		Nisem imel/-a stalnega partnerja		Skupaj
Moški	107	60,1%	71	39,9%	178
Ženska	142	74,7%	48	25,3%	190
Skupaj	249	67,7%	119	32,3%	368

$$\chi^2 = 8,983, p = 0,003$$

Kot je razvidno iz tabele 6.13, je bilo pri prvem spolnem odnosu v stalni partnerski zvezi 67,7% anketirancev, od tega 74,7% žensk in 60,1% moških. Razlika med spoloma je statistično značilna ($\chi^2 = 8,983, p = 0,003$). Ženske imajo pri prvem spolnem odnosu pogosteje stalnega partnerja kot moški.

Tabela 6.14: Razlika pri zadovoljstvu glede na stalnega partnerja

Stalni partner	Povprečje da	Povprečje ne	t-statistika	značilnost
Zadovoljstvo	1,33	1,29	0,26	0,80

Čeprav so razne raziskave (Laumann in drugi 2000, Schwartz in drugi 2007, Supeková in drugi 2005) potrdile razliko v zadovoljstvu s spolnostjo med tistimi, ki so v stalnem razmerju, in tistimi, ki niso, pa na podlagi podatkov iz raziskave Mladina in AIDS razlike ne morem statistično značilno potrditi. Tisti s stalnim partnerjem so imeli indeks zadovoljstva 1,33, ostali pa 1,29.

Tabela 6.15: Razlika pri zadovoljstvu glede na stalnega partnerja

Zadovoljstvo		Povprečje treznih	Povprečje pod vplivom	t-statistika	značilnost
	Bil je stalni partner	1,29	1,53	-0,94	0,35
	Ni bil stalni partner	1,29	1,25	0,15	0,89

V tabeli 6.15 so prikazani povprečni indeksi zadovoljstva. Ugotovila sem, da je bilo pri tistih, ki so bili v stalnem razmerju, zadovoljstvo sicer rahlo večje pod vplivom drog ali alkohola (1,53 v primerjavi s treznimi, ki so imeli indeks zadovoljstva 1,29), vendar ne

statistično značilno. Tudi pri tistih, ki niso imeli prvega spolnega odnosa s stalnim partnerjem, ni statistično značilnih razlik med treznimi (indeks zadovoljstva je 1,29) in tistimi pod vplivom (indeks zadovoljstva je 1,25). Čeprav se tudi ta hipoteza ni potrdila, pa lahko opazimo manjšo razliko v indeksih zadovoljstva pri tistih pod vplivom. Pri treznih je indeks zadovoljstva identičen.

6.6.3 Tretja hipoteza: Zadovoljstvo s spolnostjo je v priložnostnem partnerstvu večje pod vplivom drog ali alkohola.

Kot sem že omenila lahko droge in alkohol spodbujajo k sproščenemu spolnemu vedenju, večji intenzivnosti spolnih občutkov in posledično lahko povzročijo več zadovoljstva v priložnostnih spolnih zvezah. Tokrat bom poizkusila ugotoviti ali obstajajo razlike v zadovoljstvu s spolnostjo pod vplivom drog ali alkohola v priložnostnem partnerstvu.

Tabela 6.16: Spol anketiranca glede na počitniško avanturo

Prvi spolni odnos	Bila je počitniška avantura		Ni bila počitniška avantura		Skupaj
	Število	Procent	Število	Procent	
Moški	95	53,1%	84	46,9%	179
Ženska	50	26,3%	140	73,7%	190
Skupaj	145	39,3%	224	60,7%	369

$$\chi^2 = 27,662, p = 0,000$$

Kot je razvidno iz tabele 6.16, je bil prvi spolni odnos del počitniške avanture 39,3% anketirancev, od tega je bilo 53,1% moških in le 26,3% žensk. Razlika med spoloma je statistično značilna ($\chi^2 = 27,662, p = 0,000$). Moški imajo pogosteje prvi spolni odnos v neki priložnostni zvezi, ženske pa se za prvi spolni odnos v takšni zvezi odločijo bolj redko.

Tabela 6.17: Razlika pri zadovoljstvu glede na priložnostnega partnerja

Priložnostni partner	Povprečje da	Povprečje ne	t-statistika	značilnost
Zadovoljstvo	1,29	1,37	-0,55	0,58

Večje zadovoljstvo so pričakovano imeli tisti, ki so prvi spolni odnos imeli z nekom, ki ni bil počitniška avantura, vendar pa razlika ni statistično značilna in je ne morem posplošiti. Indeks zadovoljstva je bil v priložnostnih partnerstvih 1,29, v ostalih pa 1,37.

Tabela 6.18: Razlika pri zadovoljstvu glede na priložnostnega partnerja

Zadovoljstvo	Povprečje treznih	Povprečje pod vplivom	t-statistika	značilnost
	Bil je priložnostni partner	1,24	1,30	-0,27
Ni bil priložnostni partner	1,33	1,47	-0,51	0,61

V tabeli 6.18 so prikazani povprečni indeksi zadovoljstva v skupini, ki je imela prvi spolni odnos s priložnostnim partnerjem, in v skupini, kjer anketiranci svojega prvega spolnega odnosa niso imeli s priložnostnim partnerjem. V primeru, ko prvi spolni partner ni bil priložnostni, je indeks zadovoljstva tistih pod vplivom 1,47, pri treznih pa je indeks zadovoljstva 1,33. V priložnostnem partnerstvu pa je razlika med skupinama še manjša – trezni imajo indeks zadovoljstva 1,24, tisti pod vplivom pa 1,30. V obeh skupinah ni statistično značilnih razlik z zadovoljstvom med treznimi in tistimi pod vplivom, vendar tudi tukaj opažam majhno razliko – tisti pod vplivom imajo malenkost višje stopnje zadovoljstva.

6.6.4 Četrta hipoteza: Droge ali alkohol vplivajo na razlike z zadovoljstvom s spolnostjo pri moških in ženskah.

Prvi spolni odnos je – kot sem že omenila – imelo 391 anketirancev, od tega 201 (51,4%) ženska in 190 (48,6%) moških.

Tabela 6.19: Prisotnost drog ali alkohola glede na spol anketiranca

Prvi spolni odnos	Droge ali alkohol niso bili prisotni		Droge ali alkohol so bili prisotni		Skupaj
	Moški	112	65,9%	58	
Ženska	150	79,4%	39	20,6%	189
Skupaj	262	73,0%	97	27,0%	359

$$\chi^2 = 8,251, p = 0,004$$

V tabeli 6.19 je prikazana prisotnost drog ali alkohola pri prvem spolnem odnosu glede na spol. Več kot tretjina (34,1%) moških je pri prvem spolnem odnosu bila pod vplivom drog ali alkohola, pri ženskah je bilo takšnih le za petino (20,6%). Razlika med spoloma je statistično značilna ($\chi^2 = 8,251, p = 0,004$).

Tabela 6.20: Stališče do uporabe drog ali alkohola glede na spol

Prvi spolni odnos	Strinjam se		Ne strinjam se		Skupaj
Moški	44	23,4%	144	76,6%	188
Ženska	30	15,2%	168	84,4%	198
Skupaj	74	19,2%	312	80,8%	386

$$\chi^2 = 4,239, p = 0,040$$

Tudi pri anketnem vprašanju o pozitivnem vplivu drog in alkohola na spolni odnos opazimo statistično značilne razlike med spoloma ($\chi^2 = 4,239, p = 0,040$). 76,6% moških se ne strinja, da alkohol in droge naredijo seks preprosto boljši. Žensk z enakim stališčem je 84,4%.

Tabela 6.21: Razlika pri zadovoljstvu glede na spol

Spol	Povprečje moški	Povprečje ženske	t-statistika	značilnost
Zadovoljstvo	1,48	1,12	2,62	0,01

Razlika povprečij je značilna pri stopnji 0,05.

Če pogledamo tabelo 6.21, je indeks zadovoljstva pri moških 1,48, pri ženskah je indeks zadovoljstva 1,12 in razlika je statistično značilno različna. Splošno so slovenski moški bolj zadovoljni pri prvem spolnem odnosu kot ženske. To sta potrdili tudi primerljivi raziskavi v Avstriji in Zahodni Nemčiji (glej Bernik in Hlebec 1998, 75; Bernik in Hlebec 2000, 853).

Tabela 6.22: Razlika pri zadovoljstvu moških in žensk

Zadovoljstvo		Povprečje treznih	Povprečje pod vplivom	t-statistika	značilnost
	Moški		1,44	1,62	-0,84
Ženske		1,21	0,97	0,92	0,36

Moški, ki so bili pri prvem spolnem odnosu trezni, imajo indeks zadovoljstva 1,44, tisti, ki so bili pod vplivom, pa imajo indeks zadovoljstva rahlo višji – 1,62. Pri ženskah se je izkazalo ravno obratno. Tiste, ki so bile trezne, imajo indeks zadovoljstva 1,21, tiste, ki so bile pod vplivom drog ali alkohola, pa imajo indeks zadovoljstva le 0,97. Tudi tokrat razlike niso statistično značilne, vendar pa velja omeniti, da, če primerjam moške in ženske, ki so bili pod vplivom drog ali alkohola, pa je razlika v zadovoljstvu precejšnja.

7 Zaključki

Osnovno raziskovalno vprašanje v diplomski nalogi se nanaša na vpliv alkohola in določenih vrst drog na zadovoljstvo s spolnostjo. Ker sem se lotila zelo specifične populacije, tj. mladostnikov, sem se najprej poglobila v njihovo spolnost, kakšen je njen pomen za nadaljnje spolno življenje, in našela nekaj problemov, ki jih povzročajo razlike med pričakovanji odraslih in realnostjo spolnih življenj mladostnikov. Sledi pregled teoretičnih pristopov k raziskovanju spolnosti s poudarkom na spolnosti mladostnikov. Poizkusila sem najti različne definicije zadovoljstva s spolnostjo in opisala nekaj ugotovitev različnih raziskav s tega področja. Raziskave o vplivu drog in alkohola na spolnost so večinoma farmakološke, bolj redko se raziskovalci lotijo njihovega vpliva na emocionalno stanje posameznika pri spolnih odnosih. Problem je tudi, da ugotovitve teh raziskav niso nujno aplikativne, saj so zastarele ali opravljene na premajhnih vzorcih. Raziskave spolnosti mladih pa so najpogosteje namenjene za ugotavljanje tveganosti spolnega vedenja, bolj redko raziskujejo zadovoljstvo mladih s spolnostjo.

Empirični del naloge temelji na raziskavi Mladina in AIDS, iz katere sem pridobila podatke za sekundarno analizo. Zadovoljstvo s spolnostjo sem v analizi poizkusila sestaviti iz emocionalnega in fizičnega zadovoljstva. Odgovori, iz katerih sem oblikovala indeks zadovoljstva, se bolj navezujejo na emocionalno zadovoljstvo, nekoliko manj na fizično. Vključila sem tudi potrditev spolne identitete kot del splošnega spolnega vedenja, kjer gre za zadovoljstvo z lastno seksualnostjo, čeprav sem podvomila v smiselnost štetja odgovora "počutil/-a sem se potrjeno kot moški/ženska" v indeks zadovoljstva. Pristop spolne socializacije namreč kot enega ključnih vidikov učenja spolnosti omenja razvoj spolnih vlog. Učenje tradicionalno ženskih in tradicionalno moških vlog vpliva tudi na vedenje v spolnosti, vendar menim, da se lahko tradicionalne vloge pri spolnih odnosih zelo hitro izgubijo, saj gre ne nazadnje za zelo intimno okolje, kamor družbena kritika ne seže, edini kritik pa je trenutni spolni partner.

Na osnovi tega, da so mnoge raziskave ugotovile pozitivne učinke alkohola in nekaterih drog (predvsem marihuane in kokaina) na občutke pri spolnosti, sem si zastavila štiri hipoteze. Prva in najbolj splošna hipoteza je temelj diplomske naloge, z njo sem želela preveriti, ali ugotovitve raznih raziskovalcev o povečanem občutku sproščenosti, ki je

posledica alkohola in nekaterih drog, veljajo tudi na vzorcu ljubljanskih srednješolcev. Naslednja hipoteza je sestavljena iz predpostavke, da alkohol in droge pozitivno vplivajo na zadovoljstvo s spolnostjo, in predpostavke, da je zadovoljstvo s spolnostjo večje v stalnem razmerju. Poleg ugotovitev povezanosti zadovoljstva s stalnostjo razmerja pri odraslih, so raziskovalci ugotovili to povezanost tudi pri adolescentih. Tretja hipoteza na prvi pogled sicer nasprotuje drugi, vendar sem predvidevala, da občutek sproščenosti kot posledica zaužitja alkohola ali drog poveča zadovoljstvo v spolnosti. Z zadnjo hipotezo pa sem želela ugotoviti ali obstajajo razlike z zadovoljstvom pod vplivom drog ali alkohola med moškimi in ženskami.

Zastavljenih hipotez nisem potrdila, razlogi za to so lahko tako vsebinski kot tudi metodološki. Najprej bi se osredotočila na raziskavo, ki sem jo uporabila. Kot sem že omenila, ima sekundarna analiza podatkov lahko precej omejitev. Uporabiti sem morala podatke, ki so že obstoječi, in tako sem morala analizirati prvi spolni odnos, ki se razlikuje od kasnejših spolnih dejanj. Prav tako anketirancem ni bilo zastavljeno neposredno vprašanje o fizičnem zadovoljstvu s spolnim odnosom (npr. Ali ste doživeli orgazem? Ali je vaš partner doživel orgazem?). Zaskrbljujoča je morda tudi velikost vzorca, saj se je prvotni vzorec raziskave prepolovil, ker je le polovica anketirancev že imela spolne odnose. Še en razlog bi lahko bilo dejstvo, da je anketiranje potekalo v razredu in tako posledično odgovori o uporabi drog in alkohola ne kažejo nujno resnične slike. Anketiranci se pogosto bojijo, da jim anonimnost ne bo popolnoma zagotovljena, zato prihaja do neiskrenih ali pričakovanih odgovorov, ko anketiranci odgovarjajo tako kot mislijo, da se od njih pričakuje.

Omeniti moram tudi dejstvo, da so raziskovalci, ki so ugotovili pozitiven vpliv alkohola ali drog na zadovoljstvo s spolnostjo, opozorili, da je pozitiven vpliv značilen izključno za majhne količine alkohola in le določene vrste drog. V anketi žal ni bilo podatkov o količini zaužitega alkohola pred spolnim odnosom, droge pa so omejene le na kajenje hašiša oziroma jemanje tablet. Posledično tako nisem dobila bolj natančnih podatkov, ki bi bili zelo pomembni za analizo. Lahko torej predvidevam, da so tisti srednješolci, ki so zaužili alkohol, pretiravali s količino alkohola, le-ta je pomembno vplival na njihovo psihofizično stanje in morda so zato storili več, kot bi sicer. Naj spomnim na ugotovitve raziskave Kaiser family foundation, kjer je kar 49% adolescentov izrazilo skrb, da bi pod vplivom drog ali alkohola storili več kot sicer, 36% spolno aktivnih adolescentov

pa je poročalo, da so droge ali alkohol v preteklosti že vplivali na njihove odločitve v zvezi s spolnostjo.

Še en razlog, da se hipoteze niso potrdile, bi lahko bilo dejstvo, da imajo adolescenti v povezavi s spolnostjo že toliko drugih skrbi, ki jih odrasli in bolj izkušeni nimajo, da ko se v mešanico čustev, hormonske nestabilnosti, neizkušenosti, strahu pred nosečnostjo, boleznimi itd. vpletejo še alkohol ali droge, ne morejo pozitivno vplivati na zadovoljstvo. Ali lahko torej sklepam, da sta citirana posameznika iz uvoda le redki izjemi? Njuni stališči sta morda takšni zato, ker sta moška, in čeprav nisem statistično potrdila razlik med treznimi anketiranci in anketiranci pod vplivom glede na spol, pa so ženske pod vplivom vseeno imele najmanjše zadovoljstvo, moški pod vplivom pa največje. Zanimivo bi bilo tudi primerjati razlike med spoloma, ko je le eden ali pa oba partnerja pod vplivom alkohola oziroma drog.

Če je spolnost v obdobju adolescence tako ključnega pomena za razvoj zdrave spolnosti v odraslem življenju, je kar nekako zaskrbljujoč podatek, da je dobra četrtina anketirancev svoj prvi spolni odnos doživela pod vplivom drog ali alkohola. Menim, da bi bilo raziskavo na tem področju potrebno ponoviti, s še dodatnimi vprašanji. Odkar je bila raziskava Mladina in AIDS izvedena, je namreč v veljavo stopil tudi t.i. Kebrov zakon, ki naj bi mladoletnim onemogočal dostop do alkohola. Tako bi lahko istočasno preverili učinkovitost tega zakona, kot tudi podrobneje raziskali zadovoljstvo adolescentov s spolnostjo.

8 Literatura

Bernik, Ivan, Vesna V. Godina in Valentina Hlebec. 1996. *Mladi in AIDS: raziskovalno poročilo*. Ljubljana: FDV.

Bernik, Ivan in skupina. 1997. *Mladina in AIDS*. Datoteka podatkov. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Arhiv družboslovnih podatkov.

Bernik, Ivan in Valentina Hlebec. 1998. Skriti prostori vsakdanjega življenja: Spolno življenje ljubljanske mladine. *Družboslovne razprave XIV(27/28)*: 72-85.

--- 2000. When is sex fun? Sexual satisfaction among Slovenian youth. *Društvena istraživanja* 9 (50): 847-866.

--- 2005. How did it happen the first time? Sexual initiation of secondary school students in seven postsocialist countries. V *Sexuality and gender in postcommunist Eastern Europe and Russia*, ur. Aleksandar Štulhofer in Theo Sandfort, 297-316. London, New York: Oxford.

Bozon, Michel in Henri Léridon, ur. 1996. *Sexuality and the social sciences: a French survey on sexual behaviour*. Dartmouth: Aldershot.

Centers for Disease Control and Prevention. 2002. Youth Risk Behavior Surveillance – United States, 2001. *Morbidity and Mortality Weekly Report* 51 (SS-4). Dostopno prek: <http://www.cdc.gov/mmwr/PDF/ss/ss5104.pdf> (11. november 2010).

--- 2010. Youth Risk Behavior Surveillance – United States, 2009. *Morbidity and Mortality Weekly Report* 59 (SS-5). Dostopno prek: <http://www.cdc.gov/mmwr/pdf/ss/ss5905.pdf> (11. november 2010).

Ferligoj, Anuška. 1995. *Osnove statistike na prosojnicah*. Ljubljana: Zenelj Batagelj.

Ferrand, Alexis, Jacques Marquet in Luc Van Campenhoudt. 2003. Social networks in normative context. V *Sexual behaviour and HIV/AIDS in Europe*, ur. Michel Hubert, Nathalie Bajos in Theo Sandfort, 303-327. London, New York: Routledge.

Haavio-Mannila, Elina. 2002. *Sexual lifestyles in the twentieth century*. New York: Palgrave.

Hyde, Janet Shibley in John D. DeLamater. 2008. *Understanding human sexuality*. Boston: McGraw-Hill Higher Education.

Johnson, Allan G. 2000. *The Blackwell dictionary of sociology: a user's guide to sociological language*. Malden: Blackwell.

Jud, Ana. 2001. Sexplozija hormonov: Prve spolne izkušnje slovenskih najstnikov. *Mladina*, 4. junij. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/tehdnik/200122/clanek/najstniki1/> (6. november 2010).

Košmelj, Blaženka, Franc Arh, Alojzija Doberšek Urbanc, Anuška Ferligoj in Matjaž Omladič. 2001. *Statistični terminološki slovar*. Ljubljana: Statistično društvo Slovenije: Statistični urad Republike Slovenije.

Kuhar, Metka. 2004. *V imenu lepote*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Laumann, Edvard O., John H. Gagnon, Robert T. Michael in Stuart Michaels. 2000. *The social organization of sexuality: Sexual practices in the United States*. London: Chicago Press, Chicago.

Manstead, Anthony S. R. in Miles Hewstone, ur. 1995. *The Blackwell encyclopedia of social psychology*. Cambridge, Oxford : Blackwell.

Ministrstvo za zdravje. 2010. *Skupina Pompidou – Svet Evrope*. Dostopno prek: http://www.mz.gov.si/si/delovna_podrocja/javno_zdravje/sektor_za_krepitev_zdravja_in_zdrav_zivljenjski_slog/prepovedane_droge/mednarodna_dejavnost/skupina_pompidou_svet_evrope/ (15. junij 2010).

Moore, Susan, Doreen Rosenthal in Anne Mitchell. 1996. *Youth, AIDS and sexually transmitted diseases*. London, New York: Routledge.

Moore, Susan in Doreen Rosenthal. 2006. *Sexuality in adolescence: Current trends*. London, New York: Routledge.

Nolimal, Dušan, Iztok Lahajnar, Nino Rode in Bojan Dekleva. 1995. Razširjenost drog med srednješolci v Ljubljani v letu 1992. *Zdravstveno varstvo* 34 (11-12): 567-574.

--- 1996. Spolno vedenje in pogostost uživanja drog med srednješolci v Ljubljani. *Zdravstveno varstvo* 35 (1-2): 25-28.

Schmidt, Gunter, Dietrich Klusmann, Uta Zeitzschel in Carmen Lange. 1994. Changes in Adolescents' Sexuality Between 1970 and 1990 in West-Germany. *Archives of sexual behavior* 23 (5): 489-513.

Schwartz, Pepper in Virginia Rutter. 2000. *The gender of sexuality*. Walnut Creek: AltaMira Press.

Schwartz, Pepper, Puente Rebecca in Linda Young. 2007. *Sexual satisfaction in committed relationships – a publication of the society for the scientific study of sexuality*. Dostopno prek: http://www.sexscience.org/uploads/media/100399_SSSS_Relation_rev2_proof.pdf (6. december 2010).

Supeková, Marianna, Gabriel Bianchi, Miroslav Popper, Ivan Lukšik in Roger Ingham. 2005. The subjective meanings of sex and sexual satisfaction among more active young adults in Slovakia. V *Sexuality and gender in postcommunist Eastern Europe and Russia*, ur. Aleksandar Štulhofer in Theo Sandfort, 263-296. London, New York: Oxford.

The Henry J. Kaiser family foundation. 2002. *Substance use and risky sexual behavior: attitudes and practices among adolescents and young adults*. Dostopno prek: <http://www.kff.org/youthhivstds/loader.cfm?url=/commonspot/security/getfile.cfm&PageID=14907> (9. junij 2010).

Weeks, Jeffrey. 1993. *Sexuality*. London, New York: Routledge.

Priloga A: SPSS tabele

Crosstabs

spol_prvic * Stalisce_da Crosstabulation

			Stalisce_da		Total
			strinjam se	ne strinjam se	
spol_prvic	moški	Count	44	144	188
		% within spol_prvic	23,4%	76,6%	100,0%
		Adjusted Residual	2,1	-2,1	
	ženski	Count	30	168	198
		% within spol_prvic	15,2%	84,8%	100,0%
		Adjusted Residual	-2,1	2,1	
Total		Count	74	312	386
		% within spol_prvic	19,2%	80,8%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	4,239 ^a	1	,040		
Continuity Correction ^b	3,723	1	,054		
Likelihood Ratio	4,254	1	,039		
Fisher's Exact Test				,052	,027
Linear-by-Linear Association	4,228	1	,040		
N of Valid Cases	386				

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 36,04.

b. Computed only for a 2x2 table

spol_prvic * prisotnost_da Crosstabulation

			prisotnost_da		Total
			,00	1,00	
spol_prvic	moški	Count	112	58	170
		% within spol_prvic	65,9%	34,1%	100,0%
		Adjusted Residual	-2,9	2,9	
	ženski	Count	150	39	189
		% within spol_prvic	79,4%	20,6%	100,0%
		Adjusted Residual	2,9	-2,9	
Total		Count	262	97	359
		% within spol_prvic	73,0%	27,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	8,251 ^a	1	,004		
Continuity Correction ^b	7,581	1	,006		
Likelihood Ratio	8,271	1	,004		
Fisher's Exact Test				,004	,003
Linear-by-Linear Association	8,228	1	,004		
N of Valid Cases	359				

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 45,93.

b. Computed only for a 2x2 table

spol_prvic * Bil je moj takratni stalni partner Crosstabulation

			Bil je moj takratni stalni partner		Total
			da	ne	
spol_prvic	moški	Count	107	71	178
		% within spol_prvic	60,1%	39,9%	100,0%
		Adjusted Residual	-3,0	3,0	
	ženski	Count	142	48	190
		% within spol_prvic	74,7%	25,3%	100,0%
		Adjusted Residual	3,0	-3,0	
Total		Count	249	119	368
		% within spol_prvic	67,7%	32,3%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	8,983 ^a	1	,003		
Continuity Correction ^b	8,327	1	,004		
Likelihood Ratio	9,018	1	,003		
Fisher's Exact Test				,004	,002
Linear-by-Linear Association	8,959	1	,003		
N of Valid Cases	368				

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 57,56.

b. Computed only for a 2x2 table

spol_prvic * Bila je počitniška avantura Crosstabulation

			Bila je počitniška avantura		Total
			da	ne	
spol_prvic	moški	Count	95	84	179
		% within spol_prvic	53,1%	46,9%	100,0%
		Adjusted Residual	5,3	-5,3	
	ženski	Count	50	140	190
		% within spol_prvic	26,3%	73,7%	100,0%
		Adjusted Residual	-5,3	5,3	
Total		Count	145	224	369
		% within spol_prvic	39,3%	60,7%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	27,662 ^a	1	,000		
Continuity Correction ^b	26,552	1	,000		
Likelihood Ratio	28,020	1	,000		
Fisher's Exact Test				,000	,000
Linear-by-Linear Association	27,587	1	,000		
N of Valid Cases	369				

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 70,34.

b. Computed only for a 2x2 table

T-Test

Group Statistics

Stalisce_da		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Zadovoljstvo	strinjam se	74	1,2973	1,46867	,17073
	ne strinjam se	312	1,3045	1,34914	,07638

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Zadovoljstvo	Equal variances assumed	1,013	,315	-,041	384	,968	-,00719	,17749	-,35616	,34178
	Equal variances not assumed			-,038	104,166	,969	-,00719	,18704	-,37808	,36370

Group Statistics

pristnost_da		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Zadovoljstvo	ne	262	1,3053	1,37238	,08479
	da	97	1,3608	1,42292	,14448

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Zadovoljstvo	Equal variances assumed	,433	,511	-,337	357	,736	-,05548	,16475	-,37948	,26852
	Equal variances not assumed			-,331	166,257	,741	-,05548	,16752	-,38622	,27525

Group Statistics

spol_prvic		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Zadovoljstvo	moški	190	1,4842	1,32827	,09636
	ženski	201	1,1244	1,38544	,09772

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Zadovoljstvo	Equal variances assumed	,037	,847	2,619	389	,009	,35983	,13740	,08968	,62998
	Equal variances not assumed			2,622	388,921	,009	,35983	,13724	,09000	,62966

Group Statistics

Bil je moj takratni stalni partner		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Zadovoljstvo	da	249	1,3333	1,37567	,08718
	ne	119	1,2941	1,33628	,12250

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Zadovoljstvo	Equal variances assumed	,035	,852	,258	366	,796	,03922	,15191	-,25950	,33794
	Equal variances not assumed			,261	238,673	,794	,03922	,15035	-,25697	,33540

Group Statistics

Bila je počitniška avantura		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Zadovoljstvo	da	145	1,2897	1,37395	,11410
	ne	224	1,3705	1,37277	,09172

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Zadovoljstvo	Equal variances assumed	,228	,633	-,553	367	,581	-,08088	,14637	-,36871	,20695
	Equal variances not assumed			-,552	307,361	,581	-,08088	,14640	-,36895	,20719

Group Statistics

prisotnost_daZ		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Zadovoljstvo	ne	150	1,2067	1,41562	,11558
	da	39	,9744	1,36666	,21884

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Zadovoljstvo	Equal variances assumed	1,132	,289	,919	187	,359	,23231	,25268	-,26617	,73079
	Equal variances not assumed			,939	60,949	,352	,23231	,24749	-,26259	,72720

Group Statistics

prisotnost_daM		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Zadovoljstvo	ne	112	1,4375	1,30682	,12348
	da	58	1,6207	1,41207	,18541

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Zadovoljstvo	Equal variances assumed	1,234	,268	-,843	168	,400	-,18319	,21733	-,61224	,24586
	Equal variances not assumed			-,822	107,878	,413	-,18319	,22277	-,62476	,25838

Group Statistics

prisotnost_daSda		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Zadovoljstvo	ne	196	1,2908	1,35197	,09657
	da	36	1,5278	1,59438	,26573

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Zadovoljstvo	Equal variances assumed	1,141	,287	-,939	230	,349	-,23696	,25233	-,73414	,26022
	Equal variances not assumed			-,838	44,715	,406	-,23696	,28273	-,80652	,33259

Group Statistics

prisotnost_daSne		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Zadovoljstvo	ne	55	1,2909	1,36995	,18472
	da	59	1,2542	1,33382	,17365

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Zadovoljstvo	Equal variances assumed	,026	,873	,145	112	,885	,03667	,25329	-,46519	,53853
	Equal variances not assumed			,145	110,945	,885	,03667	,25353	-,46572	,53906

Group Statistics

prisotnost_daPda		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Zadovoljstvo	ne	76	1,2368	1,31523	,15087
	da	63	1,3016	1,47708	,18609

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Zadovoljstvo	Equal variances assumed	1,216	,272	-,273	137	,785	-,06475	,23697	-,53334	,40385
	Equal variances not assumed			-,270	125,474	,787	-,06475	,23957	-,53886	,40937

Group Statistics

prisotnost_daPne		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Zadovoljstvo	ne	180	1,3333	1,38629	,10333
	da	32	1,4688	1,36746	,24174

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Zadovoljstvo	Equal variances assumed	,058	,810	-,510	210	,610	-,13542	,26543	-,65866	,38782
	Equal variances not assumed			-,515	43,113	,609	-,13542	,26289	-,66555	,39472

Priloga B: Anketna vprašanja

A1: Spol

- 1 moški
- 2 ženski

B15: Alkohol in droge naredijo seks preprosto boljši.

Prekrižaj številko, ki najustrezneje odraža tvoje mnenje!
povsem se strinjam 1 2 3 4 sploh se ne strinjam

E1: Ali si že kdaj spala s kakšnim fantom/moškim? / Ali si že kdaj spal s kakšno punco/žensko?

1 Ne.

2 Ja, prvič pri ____ letih.

E2: Sledijo vprašanja o prvih spolnih odnosih o partnerju/partnerki.

Bil je moj takratni stalni fant. 1 da 2 ne

Bila je počitniška avantura. 1 da 2 ne

E4: Kako se je to prvič zgodilo?

Pila sva alkohol. 1 da 2 ne

Kadila sva hašiš. 1 da 2 ne

Bila sva pijana. 1 da 2 ne

Vzela sva tablete. 1 da 2 ne

E7: Več razlogov je, zakaj dekle/fant prvič spi s fantom/dekletom. Kako je bilo pri tebi? (več možnih odgovorov)

1 Zelo se mi je zahotelo.

1 Zelo sem si želel/-a.

1 Sicer bi me zapustil/-a.

1 Bil/-a sem radoveden/radovedna.

1 Ljubil sem jo./Ljubila sem ga.

1 Bil/-a sem pač v teh letih.

Tudi moji prijatelji so to naredili./Tudi moje prijateljice so to naredile.

1 Tako je pač nanoslo.

1 Bil/-a sem pod vplivom drog ali alkohola.

1 Prisili me je./Prisilila me je.

1 Končno sem hotela postati prava ženska./Končno sem hotel postati pravi moški.

1 Hotel/-a sem imeti prvič za sabo.

E9: Kako si se počutil/-a po prvem spolnem odnosu? (več možnih odgovorov)

1 Pravzaprav ni bilo nič posebnega.

1 Bilo je prijetno.

1 Imel/-a sem slabo vest.

1 To sem naredil le dekletu na ljubo./To sem naredila le fantu na ljubo.

1 Bilo je prijetno in zadovoljujoče.

1 Upam, da je bil/-a zadovoljen/zadovoljna.

1 Bilo je neprijetno.

1 Bil/-a sem srečen/srečna.

1 Bilo mi je žal, da sem to naredil/naredila.

1 Kmalu sem hotel/-a spet znova.

1 Bilo je odvratno.

1 Skrbelo me je, da sem bil/-a neroden/nerodna.

1 Potem je nisem model več trpeti./Potem ga nisem mogla več trpeti.

1 Počutil sem se potrjeno kot moški. Počutila sem se potrjeno kot ženska.

1 Bolelo me je.

1 Bilo je zelo veliko doživetje.